

KNNV-reis Davos

30 juni - 13 juli 2012

KNNU-reis Davos

30 juni - 13 juli 2012

Inhoud	Pagina
Inleiding	3
Deelnemers	4
Kaart Davos en omgeving	6
Dagbesteding	7
Dagverslagen	9
Planten	39
- Tabellen waargenomen planten	40
Vogels	45
Vlinders	47

Redactie: Henk Eggelte

Tekeningen: Erica van Weerden en Jaap van der Veer

Foto's: Jeanne Huijssoon (JH), Hetty Kole (HK), Gerda Birza(GB),
Henk Eggelte(HE), Monique Zwetsloot (MZ), Saakje Borger (SB).

Omslagfoto: Hotel Seebüel aan de Davoser See

Vormgeving: Joop Homan

De vormgeving is verzorgd door een vriend van Henk: Joop Homan (Oud-Zevenaar). We danken Joop daarvoor zeer hartelijk.

Inleiding

Monique Zwetsloot

Van 30 juni tot en met 13 juli hebben we een geweldige reis naar Davos gehad. De dag dat we aankwamen was het heel warm, maar daarna alle dagen minder. In de rest van Zwitserland was het heel erg slecht weer, maar wij zaten net achter de Alpen, dus was er elke dag wel wat mist, maar die trok weer op en verder: Nederlandse temperaturen, 18-20 graden. Ideaal!

De excursies gingen naar bijna alle dalen rond Davos en ook vaak naar buurdorp Klosters voor de berglift. De liften en het openbaar vervoer waren allemaal gratis, dus we konden er onbeperkt gebruik van maken. Alleen als we een bus moesten bestellen werd het wél duur.

We vertrokken elke dag met de hele groep, maar Joop had meestal een keuzemoment ingebouwd, of doorlopen en wat verder of terug. De groep langzame lopers had wel meer belangstelling voor de planten dus later ging Joop meestal met die groep mee.

Voor mij was het de tweede reis en nu kwam ik meer toe aan mee-determineren 's avonds en ben ik daardoor geweldig vooruit gegaan in mijn plantenkennis! Het was een leuke, heel gemoedelijke groep. Dat we in het Hotel Seebüel elke avond een eigen ruimte hadden om het programma van de volgende dag door te nemen en te determineren was ideaal. Als Gerda de laatste dag niet gevallen was, was het zelfs helemaal zonder blessures en ongelukken verlopen. Eind oktober 2012 houden we nog een reünie.

Wat zou dat zijn? (HK)

De deelnemers
Achterste rij, vlnr: Nel, Jola, Els, Ank, Liesbeth, Simon, Marianne, Monique, Joop, Jaap, Henk
Voorste rij: Tonnie, Jeanne, Erica, Gerda, Hetty, Saakje

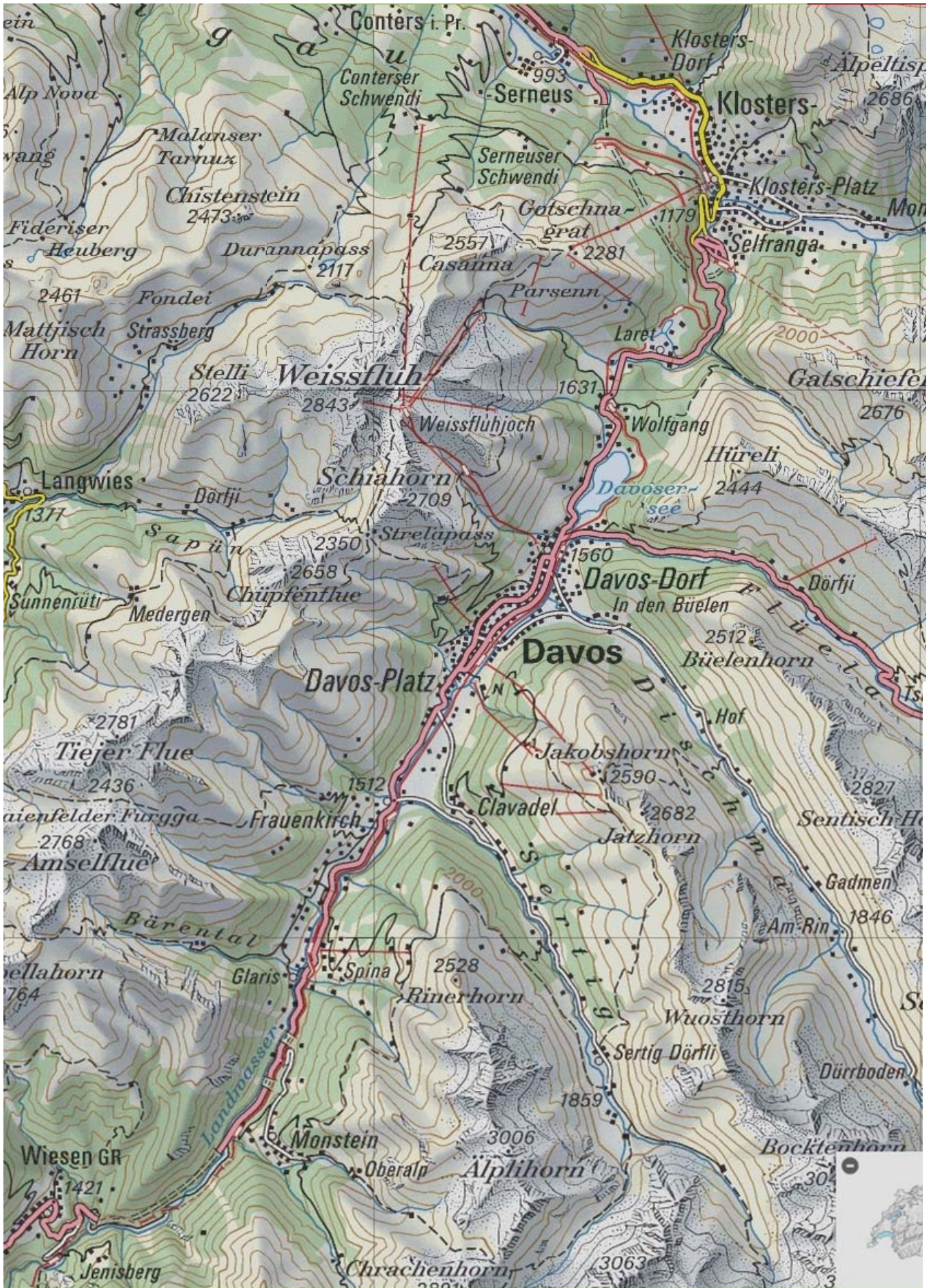
Deelnemers

Gerda	Birza-Knapper	Geldrop
Saakje	Borger-Couperus	Harkema
Henk	Eggelte	De Steeg
Jeanne	Huijssoon	Utrecht
Tonnie	Kivits-van Empel	Geldrop
Hetty	Kole	Diemen
Simon	Kuitwaard	Bergen (N.H.)
Els	Ruychaver	Soest
Ank	Soutendam-Schooneveld	Doesburg
Liesbeth	Ten Berge	Almere
Marianne	Van 't Wout	Amsterdam
Jaap	van der Veer	Borger
Nel	van Meijeren	Utrecht
Erica	van Weerden	Borger
Jola	Veldhuis w/v Janssen	Nijmegen
Joop	Vrielink (1 ^o reisleader)	Bennekom
Monique	Zwetsloot (2 ^o reisleader)	Warmenhuizen

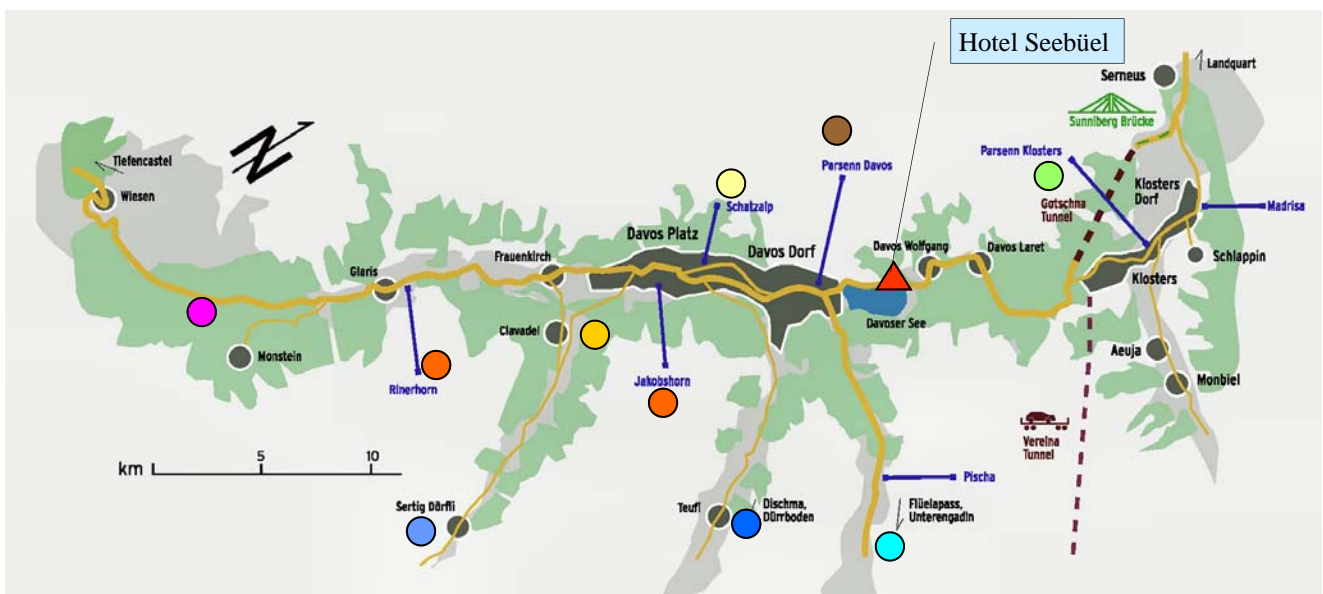
Bij Ischalp

Kaart van Davos en omgeving

Wat deden we wanneer?

Dag	Begin - Einde wandeling	Hoogte, m
1	Heenreis Utrecht CS; Bazel, overstappen, Landquart, overstappen op Rhätische Bahn Davos Dorf	
2	▲ Wolfgang, hotel Seebüel ● Schatzalp Botanische tuin	1540 1900
3	● Gotschnaboden, groep 1 ● Gotschnagrat, groep 2	1780 2285
4	● Sertig Sand. Waterval	1930
5	● Rinerhorn - Rinerhorn, groep 1 ● Rinerhorn - Monstein, groep 2	2050 1630
6	● Monstein - Wiesen	1600-1350
7	● Gotschnagrat	2285
8	● Flüelapas - Tschuggen	2380-1940
9	● Ischalp - Clavadel	1930-1660
10	● Dürrboden - Teufi	2010-1700
11	Vrije dag / Hotel (Sanatorium) Schatzalp	1900
12	● Weissfluhjoch	2660
13	● Gotschnagrat - Parsennhütte, groep 1 ● Gotschnagrat - Parsennhütte - Mittelstation Parsennbahn, groep 2	2285-2200 2285-2200-2220
14	Terugreis Als heenreis in omgekeerde volgorde.	

Paring parelmoervlinders (JH)

Wandeling Sertigtal (HK)

Heenreis

Erica van der Veer

dag 1, zaterdag 30 juni

Zaterdag 30 juni stonden we om 7.10 uur op perron 15 van station Utrecht CS. We waren het perron op gekomen via de Van Sijpesteinkadetunnel. We stonden daar maar met z'n drieën. Gelukkig kwam Joop eraan gerend om te vertellen dat de anderen boven in de hoofdhall van het station stonden te wachten en dat we naar perron 12 moesten. In de ICE 105 zaten al drie mensen van onze KNNV-groep. Ze waren in Amsterdam ingestapt. In Eindhoven kwamen er nog twee dames bij.

Tussen Boxtel en Venray reed de trein erg langzaam. Een deel van de bovenleiding bleek 's nachts gestolen. Daardoor verloren we veel tijd. Uiteindelijk kwamen we een uur te laat in Basel aan. De volgende trein ging van Basel naar Landquart. Onze plaatsen waren in deze trein niet gereserveerd (waarschijnlijk doordat we een uur te laat waren). Met veel moeite konden we een zitplaats bemach-

tigen, daardoor zaten we ver van elkaar en de groepsleider af. We hadden alleen kaartjes waarop stond dat we tot een groep behoorden. Toen we in Landquart uitstapten zei de conducteur dat we op perron 4 de trein naar Davos moesten nemen. Dat bleek fout. Met onze koffers holden we van perron 4 via de tunnel naar perron 5. De rode trein van de Rhätische Bahn stond al klaar om ons via Klosters naar Davos-Dorf te brengen. Daar werden we met de bus opgehaald en met bagage en al naar ons hotel Seebuël in Davos-Wolfgang gebracht. Wat helemaal fantastisch was, dat we om acht uur 's avonds (een uur later dan afgesproken) nog een volledige warme maaltijd kregen! Een goed begin van onze vakantie.

Een fraai uitzicht (HE)

Hotel Schatzalp (HE)

Voorjaarsgentiaan (JH)

Schatzalp

Els Ruychaver

dag 2, zondag 1 juli

Na heerlijk geslapen te hebben was ik heel benieuwd naar de eerste vakantiedag. Nieuwe omgeving, nieuwe mensen (voor het grootste deel) en vast ook weer heel veel nieuwe planten, bloemen, vogels en ander gespuis. Het begon goed; schitterend weer, een mooie blauwe lucht, een heldere Davosersee en een prima ontbijt. Kortom totaal niet moeilijk om het echte vakantiegevoel te krijgen!

Vandaag bezoeken we een botanische tuin op ongeveer

1900 meter hoog. Met de kabelbaan bij Schatzalp omhoog en gelijk al een fantastisch uitzicht over Davos en de omringende bergen. Het klokkenspel dat om 9.45 uur vanuit het dal omhoog steeg was betoverend. Eén en al klokkengebeier. Hoge en lage tonen door elkaar! Wat een ontvangst. Nadat groep 2 ook boven was gekomen, met z'n allen op naar de bloemenzee: Margrietten, klaver, veel Lupine, Bevertjes(gras), duizendknoop, Ruige weegbree, rapunzel, Dodenwaad, Alpendost, gentianen, Rozenkransje, Prachtanjer, enz. enz. Het was voor mij wel weer alle namen ophalen. In het Nederlands wel te verstaan want alles in Latijnse namen zou, zeker in het begin, niet blijven hangen.

Op eigen tempo de botanische tuin door. Wat een werk om dit aan te leggen en te onderhouden! De naambordjes klopten nog niet allemaal maar het was heel goed te zien met hoeveel liefde en aandacht voor de natuur deze tuin was aangelegd.

Het was warm, zo heet dat de inhoud van mijn tube zonnebrand er, bij openen, voor een groot gedeelte uitspoot. Gelukkig kon ik een paar mensen blij maken en de rest, tja, was verloren.

Bij de waterval ging de groep uiteen. Samen met Jola, Jaap en Erica ben ik het bosgedeelte ingedoken. Iets minder bloeiende planten maar toch ook wel veel bosbessen en

alpenroosjes. Ook nog een Apollolvinder gespot. Jola ontdekte Koraalwortel. Een saprofiet, leeft samen met een schimmel. Ze halen hun voedsel uit de humus onder naaldbomen. Terug bij het Jugendstilhotel Schatzalp (achterkant) lekker in de wind op een bankje onze meegekregen lunch opgegeten. En daarna ook nog op het allerbeste plekje van het restaurant een kopje koffie gedronken en genoten van het uitzicht. We voelden ons echte boffers.

Koraalwortel (GB)

Entree botanische tuin (HE)

Ondertussen veel andere groepsgenoten gezien. Iedereen had zijn eigen plan getrokken om terug te gaan. Wij viereen besloten met de Bahn weer naar beneden te gaan, de bus te nemen en langs de rechterkant van het meer terug te lopen naar het hotel. De lucht betrok wat, de zon ging schuil achter de wolken, er kwam aardig wat wind en ook rond de bergen in het oosten ontstonden wolken. Het weer leek om te slaan. Maar goed, prima gelopen. Keverorchis, Zwarte eekhoorn, Wondklaver, wintergroen en Esparcette gezien. De eekhoorns zitten, bij wijze van spreken, te wachten op de toeristen. Terug in het hotel, toch wel moe, maar voldaan, nog wat nagenoten op het terras.

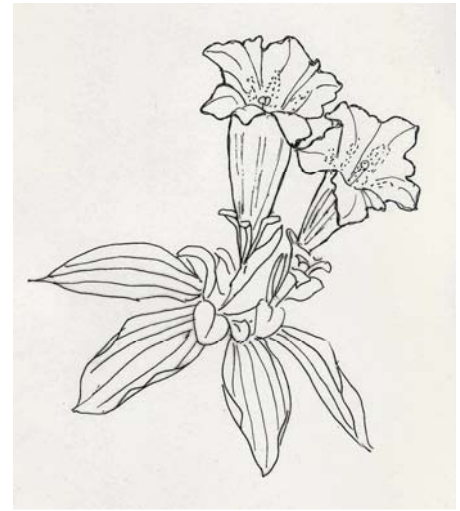
Diner om precies 18.00 uur (om 17.55 uur een gezellig muziekje op de gang ter herinnering). Heerlijk gegeten. Ik heb niet genoteerd wat, maar Hetty zal er ongetwijfeld foto's van gemaakt hebben. Hierna noch een kleine bijeenkomst in onze eigen KNNV-zaal.

Een prachtige startdag met een overweldigende hoeveelheid bloeiende of bijna bloeiende planten. Helaas heeft bijna iedereen de Notenkraker gezien. Ik nog niet (maar wel gehoord) maar er moet voor de komende dagen toch nog iets te wensen overblijven!

Op naar morgen. Op naar Klosters.

Spannende passage (HE)

Stengelloze gentiaan

Alpensalamander (HK)

Sneeuw (HK)

Gotschnaboden, Gotschnagrät

Henk Eggelte

dag 3, maandag 2 juli

Over koffie en nog meer

Vanuit onze panoramische eetzaal proberen we tijdens het ontbijt het water van de Davossee te ontwaren. We zien mist. Wolken dus, maar, belangrijk, geen regen. We laten ons niet weerhouden en staan, met gevulde rugzak, hoopvol bij de bushalte. Met Zwitserse precisie arriveert de bus zodat we, ook weer stipt, de trein van 8.53 naar Klosters halen. Daar laten we ons door een kabelbaan omhoog hysen naar het Mittelstation Gotschnaboden (1780 m). De mist hangt er weer klam om ons heen hoewel we beneden

Polygala chamaebuxus (HE)

de zon al even hadden gezien. En ook de ons door Joop beloofde koffie hielden we tegood: er was geen koek-en-zopie bij het Mittelstation. Er werd toen gezellig, naar goed gebruik, gedelibereerd over de vraag wie wel of niet op de lange geplande wandeling zou meegaan, wie wel of niet verder naar boven voor koffie, waarom wel en waarom niet. Ten slotte gingen we toch allemaal vanuit het Mittelstation op weg voor althans een deel van de lange wandeling die de avond tevoren was afgesproken. Dus richting Wolfgang, langs een vrij horizontaal pad.

We lopen in ganzenpas door een boomloos, doodstil landschap zonder horizon. Een weelde aan ons nog goeddeels onbekende planten haalt de gang er behoorlijk uit. We bereiken een klein sneeuwveld. Nel, die zoiets nooit eerder zag, houdt niet op te jubelen over de pracht van het landschap en de overweldigende flora. Toppers zijn o.a. *Primula auricula*, *Soldanella alpina* (Kwastjesbloem), *Petasites albus* (Wit hoefblad), *Poa alpina* (met zaden die al in de plant kiemen). Met zoveel ogen zien we veel en zo storen we twee Alpensalamanders bij het verwekken van nageslacht. We houden er een aantal bijzondere foto's aan over. En toen kwam ten slotte toch de regen. De capes komen tevoorschijn en de camera's verdwijnen. Ongeveer de helft van de groep, onder leiding van Joop, gaat nu terug naar het station van de kabelbaan om een etappe hoger te gaan

(Gotschnagrät, 2285 m), daar in de buurt wat rond te kijken en, niet onbelangrijk, koffie te drinken.

Groep 1 gaat, in de regen, zonder koffie, dapper verder. Die regen duurt niet lang en vaak komt de zon door zodat we vergast worden op schitterende vergezichten. Onderweg worden we lyrisch, niet alleen daarover: Vrouwen-schoentjes (*Cypripedium calceolus*), velden vol *Anemone narcissiflora* en Bosmuur (*Stellaria nemorum*), *Polygala chamaebuxus* (Buxusvleugeltjesbloem). Nel meent raven te horen, en ja, één komt er, ten bewijze, majestueus overvliegen. Natuurlijk volgt ook gepaste rust. Maar Jeanne werd daarbij 'geschokt': schrikdraad. Velen van ons blijken daarvan medische voordelen te kennen zoals lachen en dus een goed humeur. Jeanne geeft zelf het voorbeeld. Voor hen die er loopproblemen door zouden kunnen krijgen wordt gesuggered dat de KNNV eens een reis zonder schoentjes zou moeten organiseren. Groep 1 is daarna vrij gauw weer op de thuisbasis.

Groep 2 is door deze verslaggever niet gevolgd, maar hem is bericht dat vooral de koffie heel goed smaakte. Voorts heeft men boven genoten van een indrukwekkende bloemenzee en dat ondanks kou, gure wind en af en toe regen. Vele bijzondere soorten zijn 's avonds, na de dagsluiting van Joop (programma van de volgende dag) letterlijk onder de loep genomen.

En ook, de groep heeft Murmeltiere, marmotten gezien! Zodra er een zonnetje verscheen kwamen ze tevoorschijn. Kortom ook voor groep 2 was dit een geweldige dag.

Anemone narcissiflora (HE)

Sertig, nabij de waterval (HE)

Gentiana punctata(HE)

Sertig Dörfli ()

Waterval Sertig Sand

Ank Soutendam

dag 4, dinsdag 3 juli

Om 9.11 stonden we in de houding voor de bus naar Davos Dorf die echter niet bleek te rijden, waardoor we een kwartiertje later vertrokken. In Davos Dorf overgestapt op de bus naar Davos Platz en daar weer in de bus naar Sertig Sand, waarvan de chauffeur alle bochten toeterend nam. (Die glashamertjes in elke bus bij elk raam gaven toch reden tot bezorgdheid).

Bij het eindpunt Sertig Sand eerst koffie en daarna op pad naar de waterval. Een lichte wandeling met onderweg alweer veel moois, zoals een Gams, Klierstijl, het Kolfdragend klokje, Eenbloemig wintergroen, giftig (zwavel) korstmos, Alpenvetblad (wit) en de Steenarend, onder andere.

Na de boterhammen bij de waterval weer terug en de route naar Sertig Dorf bovenlangs gevolgd, waar weer bijzondere planten ons wachtten, zoals veel Gele gentiaan, Wolfsklauw, Arnica, Veratrum album (Dodenwaad) en Gestippelde gentiaan. De route was overigens behoorlijk fors, één lange afdaling over vele hindernissen, maar het is gelukt. Een deel van de groep, waaronder beide reisleiders, is

Kolfdragend klokje (JH)

daarna verder naar beneden gelopen langs een iets minder heftige route, terwijl de overigen – voor zover niet eerder al in de bus gestapt in Sertig Sand - de kortste weg naar Sertig Dorf namen om daar de bus te pakken. Een chagrijnige chauffeur maakte daarbij aanmerkingen op het feit dat wij ons niet aangemeld hadden als groep (11 man), zodat er nu misschien wel mensen uit de plaatselijke bevolking moesten staan. Hij vergat zeker dat wij behoorlijk voor dit tochtje moesten betalen (Fr 15 per retour) en dat het ons ook niet mogelijk was geweest in te schatten hoeveel van ons op tijd bij de bus zouden zijn. Overigens toeterde hij aanzienlijk minder.

Al met al was het een prachtige dag. Om 16.45 waren we weer thuis. De groep doorlopers had uiteindelijk een lange steile afdaling moeten maken en

was nog net op tijd voor het eten thuis. Tijdens het diner hadden we weer een prachtig onweer met een dubbele regenboog aan de overkant van het meer.

Sertigtal, naar de waterval (HE)

Eenbloemig biggekruid (HE)

Morgenrood (JH)

Alpenroosjes (HE)

Lunch met wespen (HE)

Rinerhorn - Monstein

Marianne van 't Wout

dag 5, woensdag 4 juli

Om 7 uur gaat de wekker. Snel opstaan en naar het raam. Allerlei vogelgeluiden hoor ik van buiten uit de sparren komen. Ze staan voor mijn raam, ik kijk dus zo in hun binnenste. Mezen, vinken en de Europese kanarie genieten van alles wat de spar hun bieden kan. Ze maken een beetje kabaal. Maar ik hoor nog een geluid dat ik niet ken. Ik zoek met mijn kijkertje en daar heb ik ze, twee kruisbekken. Spannend! Wat komen ze mooi uit tegen de door de regen erg groene sparren. Het mannetje heeft een roze gloed over zich, het vrouwtje is groengelig. Ze zijn als een razende aan het werk om de zaden uit de appels te plukken. Hoe dat kan ik niet zien, het gaat te vlug. De snavels zijn wel duidelijk gekruist.

Om 7.30 zitten we met zijn allen aan een overheerlijk ontbijt, uitkijkend door de grote glazen ruiten over de Davosersee. Het meer is blauwgroen tegen een donkergroene helling, dan komt er plotseling een spierwitte zwaan aandrijven. Het is om even stil bij te staan.

We gaan naar de bus. Met het weer gaat het wel goed. We bekijken weer de mooie berm, veel planten maar ook veel vlinders. Er loopt een slootje door het weiland. 's Nachts heb ik zo'n hoem-hoemgeluid gehoord. Volgens Joop maakt de vroedmeesterpad dit soort geluid. We gaan met de trein naar Glaris, een mooie rit. Dan pakken we de lift naar boven, de Rinerhorn op en stappen uit bij Jatzmeder. Het grote restaurant ziet er wat verlaten uit met zo'n kleine groep wandelaars. De vallei ligt ver beneden ons en over de toppen van de sparren zijn we naar boven gezoefd. Je gaat zo snel de hoogte in.

We gaan met zijn allen wandeling 82 lopen tot de beek en dan gemeenschappelijk lunchen. Monique zal met een groepje doorwandelen naar Monstein, de plantjesgroep zal het zelfde pad terug lopen. We starten, het is heerlijk lopen. De zon is nog niet te warm, dauwdruppels schitteren om alle plantjes. De kleuren van de alpenrozen zijn zo mooi nu. Af en toe komt er een klein watertje lang het pad. Meteen zijn er weer andere plantjes te zien. o.a Witte waterkers. Verder op de helling zien we de Turkse lelie, Rijsbes, vaak bij water, Bruine gentiaan, Rozenkransje. Rozenkransje, wie heeft zo'n mooie sprookjes-naam bedacht? Bij het beekje heb ik een mooie groene steen opgegraven. Joop noemt het een serpentijnsteen. Hij komt uit een gebergte dat helemaal groenig is van deze rotsige stenen. Daar gaan we later nog naar toe. De vlindermensen hebben het ook druk. De zon gaat fel schijnen. De vlinders vinden het heerlijk en vliegen van de ene bloem naar de ander. Hetty met haar fototoestel volgt zowat alle vlinders.

Ze maakt prachtige foto's.

Monique is met haar groepje al ver vooruit gelopen. We staan op een helling naar ze te kijken. Ze steken de beek over. Als laatste zien we Simon van de ene naar de volgende steen de beek oversteken. We wuiven, de gemeenschappelijke lunch, nee. Ze lopen ook zo stevig door. Wij gaan ook een plek zoeken om eens te kijken wat er in die stevige papieren lunchzakken zit. Nel ontdekt dat ze, al vlinders fotograferend, helemaal vergeten was dat ze ook naar Monstein gewild had, met Monique mee. Op een bank in de volle zon zittend wordt de lunch gebruikt. De lunch is prima, dat vinden hordes van vliegen ook. Saakje gooit haar overhemd helemaal over haar hoofd heen, berooft veel vliegen van hun bestaan en legt ze uiterst zorgvuldig op Joops knie met een stevig verhaal.

Cirsium spinosissimum (HE)

We gaan terug. Vlinders vliegen lekker in de nu behoorlijk warme zon. Henk schrijft nog steeds zijn boekje vol met nieuwe waarnemingen, ijzersterk. We gaan even wat drinken bij het restaurant, heerlijk. Daarna lopen we het pad links. Het is warm. Er is minder te zien omdat hier de hele winter geschied wordt. Van de alpenrozen zijn er nog maar een paar over zo hier en daar. De sneeuw plet zo hard door het vele skiën, ontdooit dan te langzaam. De planten hebben het hier niet zo op. We komen langs een stuk van de bovenkant van de weg. Het is omlaag gestort. De alpenrozen zijn naar beneden gezakt. Joop wijst erop en noemt het een podzolgrond. De bovenste laag is zuur. Door de regen zakken de zuren naar beneden, spoelen in de laag er onder in. De laag verandert van kleur. De hardere laag helemaal onderin is de rem. Bij een steengroeve zien we veel kleine stenen zo door elkaar gegooid. Toch bloeien er langs de zijkant hele rissen campanulas. Volhouders! Op de terugweg loop ik langs de kant en zie een geschild stukje hout liggen met wat rare figuurtjes erop. Dichterbij zie ik dat het drie tegen elkaar liggende kleine hagedisjes zijn. Zachtjes roep ik Hetty, ze komt met fototoestel. De anderen komen, ze zijn de meest gefotografeerde hagedisjes van Davos. Een goed eind van deze wandeling.

De groep van Monique heeft goed gewandeld. Naar Monstein, maar het bier dat ze daar maken, in de hoogst gelegen bierbrouwerij van Europa, hebben ze niet geproefd. Het café was dicht. Ze zijn wel naar een boerderij gegaan waar je melk kon drinken. Uiteindelijk hebben we elkaar weer ontmoet voor de bus, onverwacht maar heel gezellig!

(Paar) vrouwschoentjes (JH)

Hieracium staticifolium (HE)

Bosmuis (JH)

Waar blijft de trein?

Monstein - Wiesen langs de beek (Landwasser)

dag 6, donderdag 5 juli

Nel van Meijeren

Na de heftige regen en onweer van gisteravond starten we de ochtend met zon en kleine wolkjes. En bijzonder: Gerda is jarig! We zingen haar toe.....

Na het ontbijt vertrekken we met onze inmiddels vertrouwde bussen 1 en 3 naar Davos Platz en pakken daar de trein naar Monstein. We lopen in Monstein een klein stukje over een zonnig pad langs het spoor (veel Rouwspanners en Groot geaderd witje), steken het spoor over en vervolgen het pad langs het water, nu aan de schaduwzijde. We vinden: Venus-schoentjes, Etagemos, Haakmos, Struisveermos.

Na een bocht in de weg en een doorgang door de rotsen kijken we tegen hoge rotswanden aan (gestuwd gesteente) en komen in het gebied waar we de Rotskruiper kunnen verwachten. Joop heeft een fles wijn ingezet voor degene die de kruiper vindt. Keek ik op het juiste moment naar boven en zag de vogel bewegelijk zitten.! Wat een onrustig beest: zitten, kruipen, fladderen en vliegen. Maar daardoor konden we heel goed zijn rode vleugels waarnemen. Na de opwinding rond de Rotskruiper vervolgen wij onze weg.

Via een oud bruggetje steken een paar "vlinderaars" over naar een zonovergoten rommelig gras/struikenlandje voor een afgesloten spoortunnel. Wat een paradijsje: Parelmoervlinders, Blauwtjes, Koolwitjes, dagactieve nachtvlinders, Kolibrivlinder enz fladderen rond. We blijven daar wat langer om de vlinders goed te kunnen fotograferen voor de determinatie. Een deel van de groep is inmiddels doorgelopen en met z'n achten besluiten we toch eerst maar eens te gaan lunchen (later blijkt dat de koplopers dichterbij waren dan we dachten). We genieten van onze lunch, van het uitzicht en van de vlinders.

Na de lunch lopen we een eindje verder via een brug naar de andere kant van de beek en komen nu volop in de zon te lopen. Bij een officiële stookplaats (zoals er vele zijn in Zwitserland) treffen we een paar groepsleden: zij hadden op die plek geluncht. Wat een prachtige bergwanden vol bloeiende planten: Tijn, Vliegenorchis, Geel fingerhoedskruid, Bruinrode

wespenorchis, Hokjespeul. En Koninginnepage, Komma-vlinder, St Jansvlinder, Distelvlinder en meer... De groep splitst zich verder: een aantal mensen wil meer doorlopen (het KNNV-tempo loslaten). Wij komen wat rustiger lopend achteraan. In een holletje tussen de rotspleten aan de weg ontdekken we een Bosmuis: die zit heerlijk te zonnen voor z'n voordeur en laat zich prima bekijken en fotograferen.

Verder lopend genieten we van de prachtige uitzichten, de woest stromende beek, de hoge spoorbrug. Op een gegeven moment horen we een luid roepende roofvogel en tot onze verrassing zien we langs de rotswand een Buizerd vliegen die een Rotskruiper aanvalt of omgekeerd. Wat een spektakel. Maar beiden vliegen ongedeerd verder! Het venijn zit in de staart: na een hele dag "vlak" gewandeld te hebben komt er toch een behoorlijke klim bij Wiesen. We besluiten niet te gaan haasten om een trein te halen.

Bruinrode wespenorchis (HE)

We bekijken nog een paar Vogelnestjes die langs de weg staan en komen uiteindelijk aan bij station Wiesen. Dat stationnetje blijkt tevens een restaurantje en we zien daar weer een paar groepsleden terug achter een sapje en biertje! Ook wij laten ons een drankje goed smaken. Om 16.09 pakken we de trein naar Davos Platz en vervolgen het ritueel van de bussen naar "huis". Bij het diner wacht ons een barbecue met een saladebuffet en een feestelijk toetje: aardbeien met ijs en slagroom. Met op het toetje van jarige Gerda een mooi brandend kaarsje !

Tijdens het determineren 's avonds verrast Gerda ons nog met een tractatie.

Wat een dag.....

Rotskruiper

Weer of geen weer (HE)

Wachten op de bus (MZ)

Gotschnagrat

Jaap van der Veer

dag 7, vrijdag 6 juli

Donderdagavond was er een deprimerend weerbericht, maar de volgende morgen viel het wel mee.

Vertrek vijf voor negen met de bus naar station Davos Dorf, vandaar met de trein naar Klosters Dorf. Bij de Gotschnabahn ontstond eerst wat gerommel bij de kaartjescontrole en wel bij de elektronische kaartlezer. Als je bij groen licht niet meteen door liep, werkte je kaartje bij een tweede poging niet. Dat werd ons door een alleraardigste jongedame uitgelegd. De gondel naar Gotschnaboden werd door dezelfde dame bediend, en ook de gondel die ons van Gotschnaboden naar de Gotschnagrat bracht.

Op de Gotschnagrat was het behoorlijk mistig. Een goede reden om eerst koffie, of wat anders, te drinken in het Bergrestaurant. Zo nu en dan verscheen er een bergtop

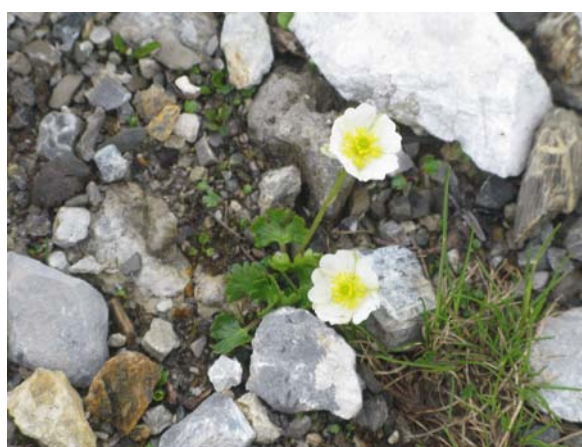
voor de ramen. Buiten, bij de sneeuwveldjes, lieten de sneeuwvinken zich goed bekijken. De wolken die rond de bergtoppen trokken maakten veel paden onaantrekkelijk, maar het pad naar de Casanna-Alp loopt onder langs een rotswand die luwte gaf. Daar was het redelijk helder, met slechts zo nu en dan regen of mistflarden. We zagen er veel bloemen, zoals gentianen, primula's, Süssklee, Doronicum, Kruipend nagelkruid en Alpenranonkel. Jola ging vrijwel meteen terug, omdat ze niet tegen de hoogte kon. De anderen gingen om half twee terug naar het restaurant, en om twee uur naar beneden. De terugreis verliep heel vlot. Alles sloot perfect op elkaar aan.

Kleine kwastjesbloem (HE)

Klein maar dapper (HK)

Ranunculus alpestris (HE)

Naar Tschugge (HE)

Flüelapas

Hetty Kole

dag 8, zaterdag 7 juli

Vandaag gaan we met de postbus van Davosdorf naar de Flüelapas, vertrek rond 8.55. We rijden langs een riviertje rechts van ons, stijgen geregeld en komen aan op een pleintje. Daar is aan één kant een prachtig uitzicht op bergen, waar nog sneeuw ligt die weerspiegelt in het meer onderaan. Mist drijft langs. We zijn op 2383 meter hoogte. In hotel Flüela Hospiz uit 1869 drinken we koffie. De autoweg langs het hotel vormt de waterscheiding tussen de Donau en de Rijn en is in 1866-67 gebouwd.

Aan het begin van onze wandeling is het nog flink mistig. Na een stukje over de geasfalteerde weg begint een keiige, geleidelijke afdaling. Rotsblokken liggen overal verspreid en het wemelt van de kwastjesbloemen. Hele velden! Lage, roze veldjes van Alpenazalea. De stenen zitten vol allerlei soorten korstmossen; oranje, groen, grijs, wit en zwart. Leermossen groeien er ook, bruin met oranje randen. Joop ontdekt een Alpenmarmot tussen de rotsen, hij zit een eind weg.

Een Waterpieper zingt. Nog altijd hangen mistflarden tegen de bergen en hoe lager we komen, des te meer kleine stroompjes. Stengelloze gentianen bloeien. In een koeievlaai drie paddestoelen, misschien Geringde vlekplaat. Saakje draait hem gedeeltelijk om. Eronder zit een vrij grote, donkere loopkever met op zijn rugschild allemaal putjes en richels. We wandelen langs bloeiend Wollegras en twee grote steenblokken, die met een Steinschlag naar beneden gerold zijn. Er zijn data op geschreven: 20-9-1999 en 26-7-1992. Alpenroosjes, doricum, gele viooltjes en Beekstaartmos op weg naar beneden. In de buurt van bushalte Wägerhus vinden we een mooie plek voor de eetpauze. Daar landt een steenvlieg op Saakjes hoofddekseel. Eri-geron alpinus met mooie behaarde omwindselblaadjes

bloeit in de buurt.

Dan steken we de autoweg over en volgen een pad links van het riviertje. Liesbeth neemt de bus terug, die er al gauw aankomt. Een prachtig uitzicht op de bergen links en rechts met het kronkelende riviertje rechts van ons. Wolken en een blauwe lucht. Nog steeds veel fraaie korstmossen op de stenen. Ook een Gestippelde gentiaan en Dotterbloemen in bloei. We steken wat stroompjes over en lopen

weer een stukje links over de autoweg. Dan zijn we weer op het smalle pad in de natuur. Een watervalletje, een houten brug, het eind van de tocht nadert. Een Erebia gaat even op een steen zitten, een paar bloeiende Welriekende muggenorchissen en we staan voor de laatste houten brug. Die voert naar de bushalte bij Tschuggen. Er is een wit kerkje en Gasthaus zum Tschuggen, dat een aantal van ons reeds eerder bereikte. Els, Nel en Joop lopen een langere route. De bus laat niet lang op zich wachten

en we komen in Davos Dorf aan. In het station wordt muziek gemaakt met drie draaiorgeltjes. Met bus 1 naar het hotel.

Daarna met Saakje naar de eekhoorns wezen kijken op het pad aan de overkant van het hotel langs het Davosmeer. We zagen ze wel, maar ze bleken nogal kieskeurig. Brood of kaas vonden ze maar niets. Gelukkig kwam er een gezin aanlopen dat een doosje cashewnoten bij zich had. Dat viel meer in de smaak. Ze pakten het uit hun hand.. Het avondeten was als gewoonlijk weer met veel fantasie samengesteld en 's avonds werd er gedetermineerd na achten. Al met al een mooie dag.

Flüelapas (HK)

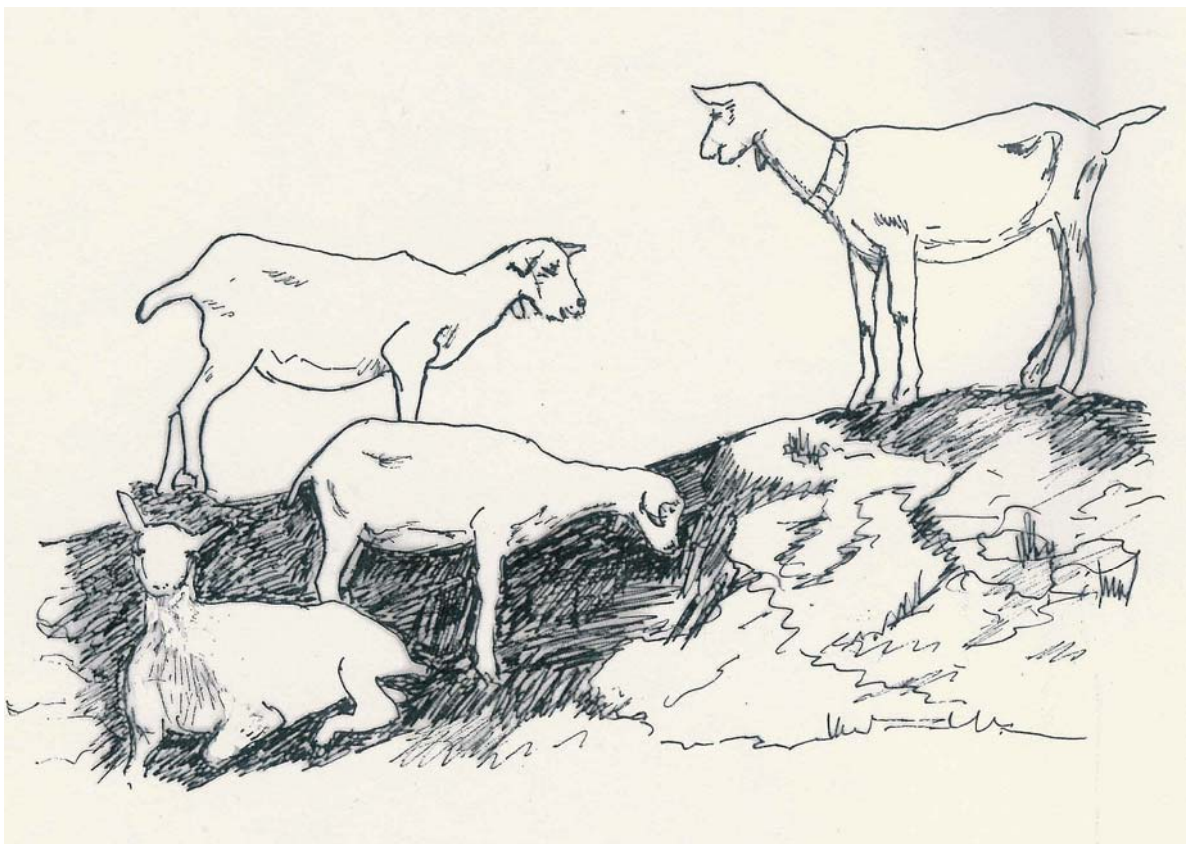
Loiseleuria procumbens (HE)

Kleine kwastjesbloem

Rustplaats gezocht (HK)

Als ik 's ochtends net voor 8.30 uur beneden in de hal kom zit Jogchem alias Joop, onze actieve reisleader, daar al de krant van gister te lezen bij gebrek aan beter. Hetty haalt voor het eten nog even een frisse neus. Klokslag half acht gaan de deuren open en mogen we ons tegoed doen aan een meer dan rijkelijk ontbijt. De morgen was begonnen met zon en blauwe lucht met stapelwolken, een spiegelglad diep turquoise meer en één Knobbelswaan. De vlaggen lusteloos aan de stokken. Tijdens het ontbijt betreft de lucht echter plotseling en valt er regen op de ruiten. Hierop reageert Joop door te beslissen dat we één uur later dan gewoonlijk gaan vertrekken. Nu om 10.54 uur. Door deze verandering hebben we plotseling wat tijd over en omdat het ook al weer droog is nodigt Jola me uit een klein stukje buiten te lopen. Samen staan we de vogels te beluisteren rond hotel Seebüel. We horen een Merel en een Groenling en niet zulk fraai gekras van Notenkrakers.

Zoals elke ochtend zit ook de Europese kanarie weer zijn messen te slijpen. En een onbekend: wiet, wiet, wiet. Na enige tijd komt Joop ook bij ons staan en vertelt ons van een Kramsvogel en een broedende Kwikstaart. Marianne zegt dat ze een Kruisbek heeft gezien.

Ondertussen is het zo laat geworden dat we kunnen vertrekken. We steken over, over de gele zebra. Na twee busen zijn we bij Davos Platz, er uit en naar de skilift. Tijdens deze korte wandeling beieren alle kerkklokken van Davos. Ze laten ons even weten dat het zondag is. Helaas we laten ons deze dag niet weerhouden door eeuwigheidsaangelegenheden. Op balkons zijn Petunias beschermd door transparante kapjes tegen de stortregens die hier aan de orde van de dag zijn. En al kuierend snort Henk nog snel een Bunias uit een particulier tuintje. Nu in de kabelbahnlift. Ik voelde me net een blikje cornedbeef, zo vol was deze lift, maar bedacht: "Na openen beperkt houdbaar".

Uit de lift 40 m steil omhoog, minstens 30%. Hier viel de groep al dadelijk uiteen in een snelle en een minder snelle groep. De snelle lopers zouden naar Clavedel gaan. En de groep waar ik bij bleef zou uiteindelijk terug gaan. Bij het stijgen onderweg in de berm veel mannelijke Rozenkransjes. Deze steeds goed bekeken, want Gerda had eerder vastgesteld dat een Rozenkransje niet altijd een Rozenkransje was. Terzijde gelaten dat er mannetjes en vrouwtjes zijn, zijn er dus ook nog verschillende soorten Rozen-

kransjes.

Dan komen we bij een metalen paal schuin omhoog. Deze lijkt op een soort slagboom. Het enige dat ik kon bedenken was dat het een lawei moest zijn. Dat was een paal die in de tijd van de vervening bij ons werd gebruikt door de veenbazen om hun arbeiders in het veen te laten weten wanneer ze mochten schaften en wanneer ze weer moesten

Steenanjer-Dianthus deltooides (HE)

werken. Maar Joop onderwees mij beter. Het was een sneeuwkanon. Bovendien waren daar stukken Alpentalud opnieuw ingezaaid met graszaad. Volgens Joop was daar de berm verskied (verskoten, versketen?). In ieder geval, het gras was dood door het vele skiën. Weer veel orchideeën onderweg. Muggenorchtis misschien? Nu treffen we verse koeienvlaaien met spiksplinternieuwe strontvliegen. Jeanne portretteert de vliegen en zingt spontaan het volgende lied:

*In het land van Suriname,
holadiejee, holadioo
Zat een strontvlieg voor de
ramen, holadiejee, holadi-*

oo

*Waar zat die strontvlieg naar te kijken?, holadiejee, holadioo
Naar een olifant die stond te zijken?, holadiejee, holadioo
Waar is die strontvlieg nu gebleven?, Holadiejee, holadioo
Zij is met de zijkstroom meegedreven, holadiejee, holadioo.*

Waar ik maar mee wil zeggen dat de KNNV ook reizen aanbiedt op een hoogstaand cultureel niveau. Over strontvliegen nog het volgende: de vrouwtjes leggen eitjes met vleugeltjes zodat deze niet in de stront verdrinken. De larven eten geen stront maar larven van andere vliegen die wel stront eten.

Nu veel Saxifraga aizoides (gele vlekjes in de kroonbladen). Het is de moeite om deze stervormige bloempjes onder de loep te bekijken. Els hoort en ziet een boomklover. Voor mij hadden ze van die meer dan 30m hoge naaldbomen beter de helft af kunnen halen, mogelijk dat ik dan ook nog een vogel had kunnen zien. Op de grond nu Gentiana purpurea en Pedicularis tuberosa. Men hoopte een Citroensijs te zien. Niet dus. Even later ziet Nel Kneutjes in de Europese larix. Daar boven op die berg is een uitbundig bloeiend Rode-klaverveldje waarin het zoemde van de honingbijen. De uitgebloeide Geum montanum deed me denken aan 23 punkers als hangjongeren op een kluitje. En als ik even niet praatte, hoorde je alleen de rivier ruisen onder in het dal. Geheel geen verkeersgeluiden meer.

Zo voorbij het middaguur pauze voor de lunch. Deze keer

was er een wel zeer comfortabele plek uitgekozen. Langs de kant van het boerenpad lag een stapel beschimmelde oude planken. Van dit Spaans meubilair hebben we wat planken verlegd, zodat we er op konden zitten. Rechts schuin achter boven ons liepen twee varkens. Denk even aan hun aroma. Voor ons op het pad verse koeienstront waar pas ook nog in getrapt was. Onder deze gunstige omstandigheden hebben we de lunch genoten. En dan te bedenken dat enkele honderden meters verderop de voorste groep geriefelijk op riante banken zat in de kaasmakerij "Käserei Molkerei Davos". Tijdens deze lunch wil het geval dat een boer passeert die met zijn hond zijn kudde Braunvieh had opgehaald. Eén koe wilde bij mij kijken, maar werd door de boer hardvoetig terecht gewezen. Ik vreesde nog dat een koe in de diepte zou storten. Maar kennelijk weten de beesten hoe ver ze op het randje van de afgrond kunnen lopen, er is niets gebeurd. Door dit intermezzo had ik niet gezien dat de boer een korhoenderveer op zijn hoed had. Joop wel.

Na de kaasboerderij gingen Hetty, Gerda, Tonny, Joop en ik terug op een lager gelegen pad. Door het weiland waar we liepen waren poelen met kwelwater. Er dreef ijzerbacterie op. Ook stonden hier nog enige planten *Ranunculus aconitifolium*. Want wat mij opviel bij mijn vorig bezoek aan

Davos, zo 'n tien jaar geleden, dat toen hele weilanden en bermen vol stonden met deze "witte Boterbloem". Je vergelijkt soms toch dingen met elkaar. Van toen herinner ik me dat in de bergen ook meer sneeuw was. En Adderwortel was er toen heel veel. En ik vond toen de Madeliefjes zo mooi! En nu hoorde ik van Gerda dat het helemaal geen madeliefjes waren maar *Aster bellidiastrum*. Zo komen we nu over een smal bospad met *Adenostyles* als een erehaag. Passanten groeten ons met: "Grütsi". Hier groeide ook weer het korstmos *Zwavelcladonia* op de naaldbomen, waarvan Joop ons verteld had, dat vanwege zijn giftigheid boeren die wel gebruikten in aas om zo wolven om zeep te brengen. We vinden Veenstaartje, een mosje dat petieterige kleine Granny-Smith-appeltjes op z'n haartjes lijkt te dragen. Dan nog Heksenboter, ook een zeer mysterieus organisme. En omdat Hetty de wens had geuit dat ze graag een Alpenboktor zou zien, begin ik met mijn bergwandelsokje met een geniepige ijzeren punt in een vrij dode boom onder zijn bast te peuren. Het resultaat is dat een groot stuk dennenschors van de boom afvalt. Tot onze teleurstelling geen enorme torren of kevers, maar wel twee vette sneeuw witte maden. Nou denken jullie: "Och, twee

maden, als het anders niks is". Maar ten 1^e een specht zou er blij mee zijn en ten 2^e als jullie het gedicht "Die Made" van Heinz Gerhardt, dat onder is afgedrukt, lezen zullen jullie dat nooit meer denken!

Gesproken over Spechten, we zagen een boomschors die duidelijk bewerkt was door een Specht. Er liep veel hars uit de beschadigde wond op de boom. Volgens Joop werk van een Drieteenspecht. Dat is mogelijk want die moeten daar voorkomen. Maar wat deze Specht zoekt is mij niet duidelijk, het enige wat ik op de pc heb kunnen vinden is dat Drieteenspechten aan de geur van de hars kunnen ruiken of de boom ziek of gezond is. En dat bepaalt wel de

Strontvlieg (SB)

hoeveelheid voedsel die in de betreffende boom te vinden is.

De weg vervolgd over alpenweiden waar twee vrouwen met enige kinderen in een jister = koe- of melkbocht zitten. Afgerasterd met elektrische draad. Ik geef toe het was daar een daalders mooi plekje. Tochtvrij en in de zon, maar mochten de kinderen niet wegllopen of waren de moeders bang voor vee of honden? Er was in geen velden of wegen een beest te bekenen. En voor een crèche wat ver uit de buurt daar boven op die alp. Vreemde mensen die Zwitsers.

We zoeken het Linnaeus-klokje, dat we niet vinden. Wel nu veel *Saxifraga*

rotundifolia met veel rode stipjes op de witte kroonblaadjes. Daarna nieuw: *Ramischia* (Eenzijdig wintergroen) en later nog een verse Koraalwortel op een dennenwortel; deze vindt en weet Joop. Rondbladig wintergroen, Eénbloemig wintergroen en Bruin kartelblad ervaren we bijna al als heel gewoon, overvoerd als we al zijn na een week. Op 't eind van de wandeling, bij de lift, is altijd een restaurant. Hier hebben we een verfrissing genomen, want het was weer een echte zomerse dag. Daarna met de lift naar beneden. Bij de COOP vier etages in de stadslift en we zijn op de goede zijde van de straat voor de bus. In Davos zelf is het drukkend heet. Met bus 1 naar Wolfgang en 16.45 op de kamer. Een appeltje gegeten en gedoucht. Op het terras nog even met mensen van het andere groepje gesproken. Op mijn vraag of ze nog iets bijzonders getroffen hadden was het antwoord: "Steenanjers". Om precies 18.00 uur, wanneer de muziek in de hal begint te spelen, mogen we naar de eetzaal voor het diner. Na het dankgebed, uitgesproken door de hotelleiding, kregen we het volgende menu: vooraf bouillonsoep; hoofdgerecht, gele en oranje worteltjes, pasta in de vorm van spiraaltjes met plakken gebakken ham. Het toetje bestond uit een

crêpe gevuld met compote en als versiering een braam en een trosje aalbessen.

Na het eten met mijn man gebeld. Alles was goed. Onze jongste dochter was met haar jongste dochter (3 jaar) op bezoek geweest. Het kleinkind wilde met het keukentje spelen. Met het keukentje spelen betekent dat ze gaat uitserveren. Ik weet niet hoe dat met jullie kleinkinderen gaat maar als die van ons iets doen gebeurt dat met volle overgave. Dat had als consequentie dat mijn man later honderd en één dingen had moeten opzoeken. Ik heb later thuis

nog de rest bij elkaar moeten vondelen. Allemaal zeer belangrijk om te weten. Een teken dat ze gezond zijn.

Als elke avond de bijeenkomst om 20.00 uur om het programma voor de volgende dag te bespreken. En aansluitend nog vrijwillig determineren. Dit werd voor de meesten nooit zo laat, aangezien de wandelaars de bergen in de benen hadden. Dan was het al gauw : "Welterusten".

Wolverlei-Arnica montana (HE)

Die Made

von Heinz Erhardt

Hinter eines Baumes Rinde
wohnt die Made mit dem Kinde.
Sie ist Witwe, denn der Gatte,
den sie hatte, fiel vom Blatte.
Diente so auf diese Weise
einer Ameise als Speise.

Eines Morgens sprach die Made:
"Liebes Kind, ich sehe grade,
drüben gibt es frischen Kohl,
den ich hol'. So leb denn wohl.
Halt! Noch eins, denk, was geschah,
geh nicht aus, denk an Papa!"

Also sprach sie und entwich. —
Made junior jedoch schlich
hinterdrein, und das war schlecht,
denn schon kam ein bunter Specht
und verschlang die kleine fade
Made ohne Gnade. — Schade.

Hinter eines Baumes Rinde
ruft die Made nach dem Kinde.

Op YouTube wordt het voorgelezen; tik in:
„Heinz Erhardt“ Made.

Versiering op een schuur (HE)

Routecentrum Dürrboden (HE)

Dürrboden

Gerda Birza

dag 10, maandag 9 juli

Na het ontbijt en voor ieder een lunchpakket gaan we op pad. Deze keer is het einddoel Dürrboden, dat op 2007 m ligt en alleen per bus bereikbaar is. Dus vandaag niet met een van de vele banen omhoog vanuit Davos. De busrit gaat langs de Dischmabach en die is bijzonder fraai. Dat was dus alvast genieten.

Na een kop koffie boven was iedereen zover om te gaan lopen, al moeten er eerst nog wat foto's gemaakt worden. Dan splitst de groep zich in tweeën. De snelle lopers zakken af naar Teufi en zelfs nog wel verder.

Joop blijft bij ons drieën: Liesbeth, Tonny en Gerda. Wij blijven in het brede natte dal, dat omzoomd wordt door bergen, waarop nog volop sneeuw ligt en dat natuurlijk te smelten ligt, waardoor overal snel kolkende beken, brede en smalle ontstaan. Het hele gebied is vochtig en moerasig met bijbehorende plan-

ten in de vorm van Ratelaar, Dotter, Dodenwaard, orchideeën, Stekelige vederdistel en Sterbloemige steenbreek. Het pad loopt opwaarts, in de verte zijn gletschers zichtbaar. Joop ziet een waterspreeuw (eenmalig) en er vliegt een waterpieper. Op een geel met zwart paaltje zit een tapuit mooi te wezen. De koeien op de alpenweide met hun grote bellen laten hopen achter waarop wij een paddestoel de Geringde vlekplaat ontdekken. Het is er heel stil en het vergezicht is magnifiek. Bovendien is het een paar graadjes warmer dan tot dusver. Alles bij elkaar een heerlijke dag van onze vakantie in Zwitserland.

Onze zorgzame Joop heeft nog geprobeerd Henk te achterhalen, die vooruit was gelopen en achter een berg was verdwenen. Wij met z'n drieën zagen hem aan de overkant van het dal, maar konden hem niet beroepen. Hij is doorgelopen naar Teufi.

Saakje en Hetty (HE)

Dal van Dürrboden (HE)

De vrije dag was meer dan welkom!

De directie in de directiekamer

Vrije dag

Jola Veldhuis

dag 11, dinsdag 10 juli

Ook op onze “vrije” dag zat bijna iedereen vroeg aan het heerlijke ontbijtbuffet.

’s Middags stond de rondleiding van het in Jugendstil gebouwde sanatorium en nu Hotel Schatzalp op het programma.

Tonnie, Gerda en Liesbeth namen de bus van 10 uur en gingen direct door met de lift de Schatzalp op. Mijn voorraad francs moest worden aangevuld dus eerst naar de bank. Wachtend op de bus een verrassing! Moeder ree met haar twee kalfjes liet zich bewonderen. Rond half twee verzamelde de meerderheid van onze groep zich ook boven. We bewonderden de mooie tuinen met o.a. papavers in diverse kleuren en wat een uitzicht!

Hotel Schatzalp

De Nederlandse ondernemer, Willem-Jan Holsboer (Zutphen, 1834 - Davos, 8 juni 1898), geldt als de grondlegger van het kuuroord. Hij “voelde” op de Schatzalp, 300m boven Davos, een positieve energiestraling. Jaren later werd dit wetenschappelijk bevestigd door André Bo-

vis -zie de zogeheten Bovismetingen-. In recordtijd, 1898-1900, werd op een aangelegd zonneplateau, een luxe sanatorium gebouwd. De meer dan 100m lange façade lijkt een aaneenrijging van tegen de wind beschutte terrassen. Aanvankelijk was het een kuuroord voor een internationale kring tuberculosepatiënten die zich een luxe verzorging konden veroorloven. Thomas Mann vermeldde het in zijn roman Die Zauberberg. Keizer Wilhelm II huurde tien jaar lang drie kamers. Deze kamers, in Jugendstil, zijn bewaard gebleven. Is hij er ooit geweest ??? (Nee, volgens onze gids, HE)

De vooruitgang in de geneeskunde leidde er toe dat het sanatorium in de jaren 50 werd gesloten. Na behoedzame verbouwing werd 1954 het Hotel Schatzalp geopend. Veel van het oorspronkelijke bouwwerk bleef behouden.

We wilden nog even van een drankje (inbegrepen in ons entreekaartje) op het terras genieten, maar helaas de hemel trok dicht! De Schatzalpbahn bracht ons weer terug naar het dorp.

Hotel Schatzalp (HE)

Uitzicht vanaf het Weissfluhjoch (HE)

Op weg naar het Weissfluhjoch (HE)

Weissfluhjoch

Jeanne Huijssoon

dag 12, woensdag 11 juli

Zoals meestal met de bus van 8.56. Op weg naar de Parnsbahn. Eerst nog met de trein.

Koffie werd gedronken op het terras van de Weissfluhjoch (2660 m). Onderweg er naar toe zagen we vanuit de tandradbaan een valk en Murmeltiere.

Eerst met z'n allen een eind de panoramaweg opgelopen, waar veel bloemen te zien waren.

Verschillende soorten orchideeën. Maar zo op het eind van de vakantie zijn de meeste soorten toch al eerder gezien.

Na de lunch op de berg is een groep teruggelopen en een andere groep is doorgegaan. Ikzelf ging met de laatste groep mee omdat ik weer Murmeltiere wilde zien. De mist werd echter steeds dikker en dikker, zodat we eigenlijk

alleen het pad nog konden zien. Niks panorama dus. Saakje had het zwaar en boven op de berg ging ze dan ook liggen met de mededeling dat ze echt niet verder ging. Joop kreeg haar toch weer aan het lopen. Bij het dalen werd de mist minder en zagen we toch nog de murmels. Gelukkig is iedereen heelhuids weer beneden gekomen.

Het eten in het hotel was weer lekker: knoedels o.i.d. (pfff) met gegrilde tomaat, varkenslapje en champignons. Oh ja vooraf salade. En een bananensplit als toetje, mmmm.

Pulsatilla alpina ssp. apiifolia (HE)

Saakje is moe (HE)

Alpenmarmot (HE)

Het taartdilemma (HE)

Gerda op plantenjacht (HE)

Gotschnagratt-Parsennhütte

Simon Kuitwaard

dag 13, donderdag 12 juli

Het weer was goed, licht bewolkt en tevens de laatste dag om van de alpenflora boven 2000 m te genieten. We gingen met de bus enkele minuten voor 9 naar Davos Dorf en daarna met de Rhätische Bahn naar Klosters Platz. Dit is een fraai traject met veel bochten. Dicht bij Klosters stonden mooie bloeiende Geitenbaarden (*Aruncus sylvestris*) langs de bosrand. Vanaf het treinstation zijn we omhoog gegaan met de gondelbahn naar Gotschnagratt op 2285 m.

Direct na aankomst werden we getrakteerd in het restaurant door Joop met koffie met taart voor rekening van de KNNV. De meesten kozen voor overheerlijke Schwarzwaldertorte en enkele voor de beroemde Zwitserse Nussgipfel.

Om 10.30 vertrokken we gezamenlijk via de Panoramaweg richting Parsennhütte. Al gauw werd onze aandacht getrokken door heftig alarmeren van de Waterpieper die waarschijnlijk zijn jongen wilde beschermen. Vervolgens zagen we een Steenarend langs de bergflanken jagen op waarschijnlijk Alpenmarmotten of Sneeuwhoenders. Hij werd achtervolgd door luidruchtige Alpenkauwen. Ook de bloemenpracht was langs het pad overweldigend zoals de Groene bergnachtsorchis, Kogelbloem, Vanilleorchis, Slanke sleutelbloem, Melige sleutelbloem, Buxusvleugeltjesbloem, Dwergmansschild enz. En ook zagen we een mooie burcht van de Alpenmarmotten met veel in- en uitgangen. De marmotten observeerden ook ons goed met af en toe heftige alarmkreten van deze bergbewoners. Omstreeks 12.00 uur kwamen we aan bij de Parsennhütte, die gesloten was. We konden lunchen op het terras. Daar konden we genieten van het af en aanvliegen van een Sneeuwvink die z'n jongen voedsel bracht. Het nest was verstopt in het open eind van een buis bij de hut. Om ca 12.30 vertrok een groepje onder leiding van Monique via het vervolg van de Panoramaweg naar het Mittelstation van de Parsennbahn. Een fraaie route met enige

Groene nachtochis -
Coeloglossum viride (HE)

stijging, een mooi uitzicht op de Davosersee volgens de deelnemers en een tapuit werd er gezien.

De overige deelnemers vertrokken onder de leiding van Joop om 12.45 dezelfde weg terug naar Gotschnagratt. Onderweg verbaasden we ons over de vele Alpenmarmotten waarvan de jongen met elkaar aan het spelen waren, zoals elkaar omhelzen en dan je laten afrollen van een helling.

En op een kort geleden sneeuwvrij geworden helling stonden vele Kwastjesbloemen, enkele Crocussen en Gele alpenanemonen en Wildemanskruid.

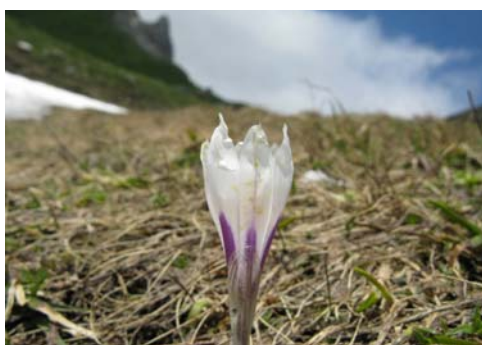
Om 14.00 uur waren we terug bij het beginpunt van onze bloemrijke wandeling bij Gotschnagratt. Hier was nog een schouwspel te zien van 3 paragliders. Die maakten gebruik van de thermiek om het dal veilig en wel te bereiken. Indrukwekkend.

Om 14.30 gingen we met het gondelbaantje naar beneden. Naar station Klosters-Platz. Om 15.28 vertrok de trein naar Davos-Dorf.

Daar aangekomen sloeg het noodlot toe voor Gerda. Zij struikelde, viel en kneusde haar pols bleek achteraf. Na hulp van Joop en anderen is zij toch eerst meegegaan met de bus naar Seebüel. Na overleg werd alsnog besloten haar onder doktersbehandeling te stellen en daar werd de pols gespalkt en kreeg Gerda pijnstillers om het ergste leed te verzachten.

's Avonds was er om 8.00 uur de vaste bijeenkomst en werden er nog wat praktische zaken besproken i.v.m. de afreisdag. Joop en Monique werden uitvoerig bedankt namens de groep door Saakje voor de goede begeleiding en als dank kreeg Monique een algemeen plantenboek in het Duits. Rijk geïllustreerd met foto's en Joop een fraai boekje over filosofische wandelingen. En daarna volgde er nog een dankwoordje van onze reisleiders. Met veel geduld werd door Henk een groepsfoto gemaakt.

Kortom een geslaagde dag.

Witte krokus—*Crocus albiflorus* (HE)

Campanula (JH)

Notenkräcker

Terugreis

Erica van der Veer

dag 14, vrijdag 13 juli

's Morgens om 9.15 uur werden de koffers opgehaald bij het hotel. Om 9.26 uur vertrokken we met de bus naar station Davos-Dorf. Joop en Gerda waren gelukkig op tijd van de dokter terug om de trein van 10.09 uur richting Landquart te halen. Gerda had haar gekneusde arm en hand nog opnieuw moeten laten verbinden.

We hadden een groot lunchpakket meegekregen van het hotel. De treinreis verliep voorspoedig via Landquart naar Basel. Daar hadden we een uur de tijd om nog rustig cadeautjes te kopen voor thuis. De stationshal was één groot winkelcentrum. Met de ICE 104 vertrokken we naar Ne-

derland. Maar goed dat we gereserveerde plaatsen hadden want vooral in Duitsland was de trein overvol. Om 20.56 uur waren we in Arnhem. De helft stapte daar uit om de reis naar hun woonplaats te vervolgen. Het andere deel ging met dezelfde internationale trein door naar Utrecht en naar Amsterdam.

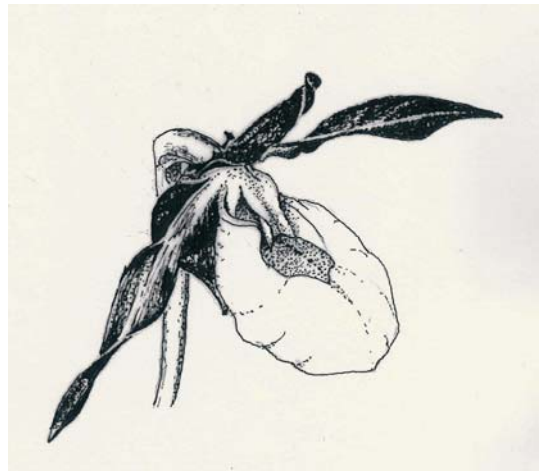

En maar weer wachten (JH)

Afkortingen van de familienamen

Familie *)	Latijnse naam	Nederlandse naam
Api	Apiaceae	Schermbloemenfamilie
Ast	Asteraceae	Composietenfamilie
Bet	Betulaceae	Berkenfamilie
Bor	Boraginaceae	Ruwbladigenfamilie
Cam	Campanulaceae	Klokjesfamilie
Cap	Caprifoliaceae	Kamperfoeliefamilie
Car	Caryophyllaceae	Anjerfamilie
Che	Chenopodiaceae	Ganzevoetfamilie
Cis	Cistaceae	Zonneroosjesfamilie
Cra	Crassulaceae	Vetplantenfamilie
Cup	Cupressaceae	Cypresfamilie
Dip	Dipsaceae	Kaardebolfamilie
Equ	Equisetaceae	Paardestaartfamilie
Eri	Ericaceae	Heidefamilie
Fab	Fabaceae	Vlinderbloemenfamilie
Gen	Gentianaceae	Gentiaanfamilie
Ger	Geraniaceae	Ooievaarsbekfamilie
Glo	Globulariaceae	Kogelbloemfamilie
Hyp	Hypericaceae	Hertshooifamilie
Iri	Iridaceae	Lissenfamilie
Jun	Juncaceae	Russenfamilie
Lam	Lamiaceae	Lipbloemenfamilie
Len	Lentibulariaceae	Blaasjeskruidfamilie
Lil	Liliaceae	Liefamilie
Lin	Linaceae	Vlasfamilie
Lyc	Lycopodiaceae	Wolfsklauwfamilie
Ona	Onagraceae	Teunisbloemfamilie
Orc	Orchidaceae	Orchideeënfamilie
Oxa	Oxalidaceae	Klaverzuringfamilie
Pin	Pinaceae	Dennenfamilie
Pla	Plantaginaceae	Weegbreefamilie
Poa	Poaceae	Grassenfamilie
Pole	Polemoniaceae	Vlambloemfamilie
Polygo	Polygonaceae	Duizendknoopfamilie
Polyga	Polygalaceae	Vleugeltjesbloemfamilie
Pri	Primulaceae	Primulafamilie
Pyr	Pyrolaceae	Wintergroenfamilie
Ran	Ranunculaceae	Ranonkelfamilie
Ros	Rosaceae	Rozenfamilie
Rub	Rubiaceae	Sterbladigenfamilie
San	Santalaceae	Sandelhoutfamilie
Scr	Scrophulariaceae	Helmkruidfamilie
Thy	Thymelaeaceae	Peperboompjesfamilie
Val	Valerianaceae	Valeriaanfamilie
Varen	Pteropsida	Varenfamilies
Vio	Violaceae	Violtjesfamilie

*) Afkortingen gebruikt in de volgende tabellen.

Vrouwenschoentje

Pulsatilla alpina ssp. *apiifolia* (HK)

Vliegenorchis-*Ophrys insectifera* (HE)

Planten

Henk Eggelte en Gerda Birza

Algemeen

De Alpen zijn een dorado voor skiërs, bergbeklimmers, bergwandelaars maar vooral, denk ik, voor natuurminnaars en daarbinnen, als belangrijke groep, de plantenliefhebbers. En dat vooral om de uitbundigheid, de veelheid, de weelde aan en de schoonheid van de planten die we om ons heen zien en die ook de niet-kenner verbluft. Bij de kenner is er ook vreugde en verbazing om het grote aantal soorten op een dikwijls klein oppervlak. Daarbij zijn dan meestal ook nog veel bijzonderheden, zeker in de ogen van een Nederlander, waarvan de dag al niet stuk kan als hij op een heideveldje een Klokjesgentiaan vindt.

Van die schoonheid hebben we op onze excursies ruim genoten. De excursies lagen steeds in de zone tussen Davos (1540 m, hoogste stad van Europa!), onze verblijfplaats, en het hoogste door ons bereikte punt: Weissfluhjoch (2670 m).

Afgezien van planten met een zeer brede amplitude zullen planten die in de Alpen boven 1500 m voorkomen in het laagland niet gemakkelijk gedijen (mits natuurlijk op een niet al te zeer afwijkende geografische breedte). Dat noemen we dan bergplanten of ook alpiene planten. Dat wordt uitgesprokener naarmate we hoger komen.

Meestal zijn we voor onze excursies omhoog gegaan (met de kabelbaan) en zijn daarom veel in de zone juist onder de boomgrens (1900-2100m) geweest, de zgn. subalpiene zone. Ook waren we een enkele maal in het echte alpiene gebied, dus boven 2500 m waar de begroeiing schaars is en slechts bestaat uit tegen de grond gedrukte kruiden en korstmossen.

Opgenomen soorten

In de hierna volgende plantenlijst heb ik er van af gezien om aan te geven waar en wanneer een soort is gevonden. In de eerste plaats omdat vele soorten op meerdere excursies zijn gezien en meestal alleen de eerste waarneming is genoteerd. Bovendien kwamen we tijdens één excursie dikwijls in zeer verschillende milieus: kalkrijk, zuur, open terrein, schaduwrijk terrein, verschillende hoogte, enz. zodat de excursiedatum weinig zegt over het milieu van de gevonden plant.

Niet alle waargenomen planten zijn in de lijst opgenomen. Zeer algemene planten die ook in Nederland algemeen zijn, vaak ruderales planten, zoals Grote weegbree, Straatgras, Varkensgras enz. hebben we overgeslagen. De gehanteerde grens is, uiteraard, zeer subjectief. en, wellicht, niet consequent gehanteerd.

Wat waren bijzondere vondsten? Daarin is moeilijk een ~~R~~uize te maken. Voor mij waren hoogtepunten o.a. de vondst van de Vliegenorchis (*Ophrys insectifera*) en het Kolfdragend klokje (*Campanula thyrsoidea*). En ook blij-

ven de Soldanella's, die evenals de Witte Krokus (*Crocus albiflorus*) en het Klein hoefblad aan de sneeuwrand, of zelfs in de sneeuw voorkomen, fascinerende soorten.

Namen

In de lijst heb ik, naast de wetenschappelijke naam van de planten, ook een Nederlandse en/of Duitse naam opgenomen. Als het een plant betreft die ook in Nederland voorkomt dan heeft de plant een formele Nederlandse naam en heb ik alleen die Nederlandse naam genoemd. Voor niet-Nederlandse planten ligt dat moeilijker. In Nederlandstalige alpen- of bergflora's wordt dikwijls (niet altijd) wel een Nederlandse naam genoemd. Ik heb getwijfeld of ik die

Valkruid - *Arnica montana* (JH)

naam dan zou noemen omdat die geen status heeft. De vertalers van de Tirion Bergflora zeggen daarover dat ze, omdat daaraan behoefte bestaat vaak een naam hebben bedacht. Dat is dan dikwijls een letterlijke vertaling van de Latijnse of Duitse naam. In verschillende boeken vinden we dan ook, soms, verschillende Nederlandse namen. *Polygonum viviparum* is soms Knolletjesduizendknoop en soms Levendbarende duizendknoop. *Veratrum album* is Witte nieswortel of Dodenwaad. Soms is de naam ook erg lelijk: Meisterwurz wordt dan Meesterwortel. Genoemde vertalers bevelen dan ook aan om de Latijnse naam te gebruiken. Ik sluit me daar graag bij aan.

Daarom, waar geen officiële Nederlandse naam bekend is heb ik de Duitse naam volgens de Flora Helvetica genoemd. Dat is dus een formele naam. Voor het gemak van velen heb ik toch ook een Nederlandse naam opgenomen, althans, voor zover die in één van de hieronder genoemde boeken voorkwam.

Gebruikte Literatuur

- 1 Flora Helvetica. Konrad Lauber en Gerhart Wagner. Verlag Paul Haupt, Bern 1997
- 2 Bergflora van Europa .Grey-Wilson en Blamey. Tirion Natuurgids 2003
- 3 Bergflora. Aichele/Schwegler. Thieme.1991
- 4 Alpenflora (wichtigeren Alpenpflanzen). Hegi/Merxmüller/Reisigl. Verlag Paul Parey. 1977

Verder diverse kleine alpenflora's en Nederlandse flora's.

Ten slotte: wie graag een digitale versie van de lijst wenst, geen probleem. Laat het mij weten en ik mail hem je toe. henkeggelte@kpnplanet.nl

Waargenomen planten

blad 1

Geslacht	Soort	Nederlandse en/of Duitse naam	Familie
Achillea	erba-rotta	Moschus-Schafgarbe	Ast
Achillea	macrophylla	Grossblättrige Schafgarbe	Ast
Achillea	millefolium	Duizendblad	Ast
Aconitum	vulparia	Gelber Eisenhut/Gele monnikskap	Ran
Adenostyles	alliariae	Grauer Alpendost/Grijze klierstijl	Ast
Adenostyles	glabra	Kahler Alpendost/Kale klierstijl	Ast
Ajuga	reptans	Gewoon zenegroen	Lam
Alchemilla	alpina	Alpen-Silbermantel/Alpenvrouwenmantel	Ros
Alnus	incana	Witte els	Bet
Alnus	viridis	Grün-Erle/ Groene Els	Bet
Androsace	chamaejasme	Bewimperter Mansschild/Dwergmansschild	Pri
Anemone	narcissiflora	Narzissenblütige Anemone/Narcisanemooon	Ran
Antennaria	carpatica	Karpaten-Katzenpfötchen	Ast
Antennaria	dioica	Rozenkransje (mnl en vrl)	Ast
Anthyllis	vulneraria	Wondklaver	Fab
Aquilegia	atrata	Dunkle Akelei/Donkere akelei	Ran
Arabis	alpina ssp alpina	Alpen-Gänsekresse	Bra
Arenaria	serpyllifolia	Zandmuur	Car
Arnica	montana	Valkruid	Ast
Arrhenaterum	elatius	Glanshaver	Poa
Aruncus	dioicus	Geitebaard	Ros
Asperugo	procumbens	Scherpkruid	Bor
Asplenium	ruta-muraria	Muurvaren	Varen
Asplenium	viride	Groensteel	Varen
Aster	bellidiastrum	Alpenmasslieb/Alpenmadelief	Ast
Astragalus	glycyphyllos	Hokjespeul	Fab
Barbarea	vulgaris	Gewoon barbarakruid	Bra
Bartsia	alpina	Alpenhelm/Alpenhelm	Lam
Biscutella	laevigata	Brilkruid	Lam
Blechnum	spicant	Dubbelloof	Varen
Botrychium	lunaria	Maanvaren	Varen
Brachypodium	pinnatum	Gevinde kortsteel	Poa
Briza	media	Bevertjes	Poa
Bromus	inermis	Kweekdravik	Poa
Bunias	orientalis	Grote hardvrucht	Bra
Buphtalmum	salicifolium	Weidenblättriges Rindsauge/Koeieoog	Ast
Calluna	vulgaris	Struikheide	Eri
Caltha	palustris	Dotterbloem	Ran
Campanula	barbata	Bärtige Glockenblume/Harig klokje	Cam
Campanula	cochlearifolia	Niedliche Glockenblume/Elfvingerhoedje	Cam
Campanula	rapunculus	Rapunzelklokje	Cam
Campanula	rotundifolia	Grasklokje	Cam
Campanula	thyrsoides	Straussblütige Glockenblume/Kolfdragend klokje	Cam
Cardamine	hirsuta	Kleine veldkers	Bra
Carduus	defloratus	Langstielige Distel/Berooide distel	Ast
Carex	caryophyllea	Voorjaarszegge	Cyp
Carex	sempervirens	Horst-Segge	Cyp
Carlina	acaulis	Silberdistel/Zilverdistel	Ast
Carum	carvi	Karwij	Api
Centaurea	montana	Bergcentaurie	Ast
Centaurea	scabiosa	Grote centaurie	Ast
Cephalantera	rubra	Rood bosvogeltje	Orc
Cerastium	arvense ssp strictum	Akkerhoornbloem	Car
Cerastium	uniflorum	Einblütiges Hornkraut/Eenbloemige hoornbloem	Car
Chaerophyllum	villarsii	Villars Kälberkropf	Api
Chamerion	angustifolium	Wilgenroosje	Ona
Chenopodium	bonus-henricus	Brave hendrik	Che
Cirsium	helenioides	Verschiedenblättrige Kratzdistel/Ongelijkbladige distel	Ast
Cirsium	montanum	Berg-Kratzdistel	Ast
Cirsium	oleraceum	Moesdistel	Ast

Waargenomen planten - vervolg

blad 2

Geslacht	Soort	Nederlandse en/of Duitse naam	Familie
Cirsium	palustre	Kale jonker	Ast
Cirsium	spinosissimum	Alpen-Kratzdistel/Dichtgestekelde vederdistel	Ast
Cirsium	vulgare	Speerdistel	Ast
Clinopodium	menthifolium	Bergsteentijm	Lam
Clinopodium	vulgare	Borstelkrans	Lam
Coeloglossum	viride	Grüne Hohlzunge/Groene nachtorchis	Orc
Corallorhiza	trifida	Koraalwortel	Orc
Crepis	aurea	Gold-Pippau/Goudgeel streepzaad	Ast
Crocus	albiflorus	Frühlings-Krokus/Witte krokus	Iri
Cynosurus	cristatus	Kamgras	Poa
Cypripedium	calceolus	Frauenschuh/Vrouwenschoentje	Orc
Cystopteris	fragilis	Blaasvaren	Varen
Dactylorhiza	sp.	Orchis sp.	Orc
Dactylus	glomerata	Kropaar	Poa
Daphne	striata	Peperboompje	Thy
Deschampsia	flexuosa	Bochtige smele	Poa
Dianthus	deltoides	Steenanjer/Heide-Nelke	Car
Dianthus	superbus	Prachtanjer	Car
Dianthus	sylvestris	Stein-Nelke	Car
Digitalis	grandiflora	Grossblütiger Fingerhut/Geel vingerhoedskruid	Scro
Doronicum	clusii	Clusius Gemswurz/Clusius'voorjaarszonnebloem	Ast
Dryas	octopetala	Silberwurz/Dryas; Achtster	Ros
Dryopteris	expansa	Alpen-Wurmfarn	Varen
Echium	vulgare	Slangekruid	Bor
Empetrum	nigrum ssp hermaphroditum	Kraaiheide	Eri
Epilobium	fleischeri	Fleischers Weidenröschen	Ona
Epilobium	hirsutum	Harig wilgenroosje	Ona
Epipactis	atrorubens	Bruinrode wespenorchis	Orc
Equisetum	sylvaticum	Bospaardestaart	Equ
Erica	carnea	Erika/Sneeuwheide	Eri
Erigeron	alpinus	Alpen-Berufskraut/Alpenfijnstraal	Ast
Erigeron	uniflorus	Einköpfige Berufskraut/Eenhoofdige fijnstraal	Ast
Eriophorum	angustifolium	Veenpluis	Cyp
Eriophorum	scheuzeri	Scheuchzers Wollgras	Cyp
Euphrasia	minima	Zwerg-Augentrost/Dwergogentroost	Scro
Filipendula	armaria	Moerasspirea	Ros
Fragaria	vesca	Bosaardbei	Ros
Galium	mollugo	Glad walstro	Rub
Galium	pumilum	Kalkwalstro	Rub
Gentiana	acaulis	Koch'scher Enzian/Stengelloze gentiaan	Gen
Gentiana	campestris	Veldgentiaan	Gen
Gentiana	lutea	Gelber Enzian/Gele gentiaan	Gen
Gentiana	nivalis	Schnee-Enzian/Sneeuwgentiaan	Gen
Gentiana	punctata	Getüpfelter Enzian/Gestippelde gentiaan	Gen
Gentiana	purpurea	Purpur-Enzian/Purpergentiaan	Gen
Gentiana	verna	Frühlings-Enzian/Voorjaarsgentiaan	Gen
Geranium	pyrenaicum	Bermooievaarsbek	Ger
Geranium	sylvaticum	Bosooievaarsbek	Ger
Geum	montanum	Gemeine Berg-Nelkenwurz/Bergnagelkruid	Ros
Geum	reptans	Kriechende Berg-Nelkenwurz/Kruipend nagelkruid	Ros
Geum	rivale	Knikkend nagelkruid	Ros
Globularia	nudicaulis	Schaft-Kugelblume/Naaktstengelige kogelbloem	Glo
Gnaphalium	sylvaticum	Bosdroogbloem	Ast
Gymnadenia	conopsea	Grote muggenorchis	Orc
Gymnadenia	odoratissima	Wohlriechende Handwurz/Geurige muggenorchis	Orc
Gymnocarpium	dryopteris	Gebogen driehoeksvaren	Varen
Gypsophila	muralis	Gipskruid	Car
Hedysarum	hedysaroides	Alpen-Süssklee/Alpen-Zoete klaver	Fab
Helianthemum	alpestre	Alpen-Sonnenröschen	Cis
Heracleum	sphondylium	Gewone bereklauw	Api

Waargenomen planten - vervolg

blad 3

Geslacht	Soort	Nederlandse en/of Duitse naam	Familie
Hesperis	matronalis	Damastbloem	Bra
Hieracium	aurantiacum	Oranje havikskruid	Ast
Hieracium	hoppeanum	Hoppes Habichtskraut	Ast
Hieracium	lachenalii	Gewoon havikskruid	Ast
Hieracium	lactucella	Spits havikskruid	Ast
Hieracium	pilosella	Muizeoor	Ast
Hieracium	staticifolium	Grasnelkenblättriges Habichtskraut	Ast
Hippocrepis	comosa	Paardehoeftklaver	Fab
Hippuris	vulgaris	Lidsteng	Equ
Homogyne	alpina	Alpenlattich/Rood alpenhoeftblad	Ast
Horminum	pyrenaicum	Pyreneese drakenmuil/Drachenmaul	Lam
Hypericum	perforatum	Sint-Janskruid	Hyp
Hypochaeris	uniflora	Einköpfiges Ferkelkraut/Eenbloemig biggekruid	Ast
Iris	pseudacorus	Gele lis	Iri
Jacobea	vulgaris	Jakobskruiskruid	Ast
Juncus	trifidus	Dreispaltige Binse	Jun
Juncus	triglumis	Dreiblütige Binse	Jun
Juniperus	communis ssp nana	Zwerg-Wacholder/Dwergjeneverbes	Cup
Knautia	arvensis	Beemdkroon	Dip
Lactuca	perennis	Blauer Lattich/Blauwe sla	Ast
Lamiastrum	galeobdolon	Gele dovenetel	Lam
Larix	decidua	Europese larix	Pin
Lathyrus	pratensis	Veldlathyrus	Fab
Lathyrus	sylvestris	Boslathyrus	Fab
Leontodon	helveticus	Schweizer Milkkraut	Ast
Leontopodium	alpinum	Edelweiss	Ast
Leucanthemopsis	alpina	Gewöhnliche Alpenmagrerite	Ast
Leucanthemum	vulgare	Margriet	Ast
Ligusticum	mutellina	Alpen-Liebstock	Api
Ligusticum	mutellinoides	Zwerg-Mutterwurz	Api
Lilium	martagon	Türkenbund/Turkse lolie	Lil
Linaria	alpina	Alpenleeuwebek	Scro
Linnaea	borealis	Moosglöckchen/Linnaeusklokje	Cap
Linum	catharticum	Geelhartje	Lin
Loiseleuria	procumbens	Alpenazalee/Alpenazalea	Eri
Lonicera	alpigena	Alpen-Heckenkirsche/Alpenkamperfoelie	Cap
Lonicera	caerulea	Blaue Heckenkirsche/Blauwe kamperfoelie	Cap
Lotus	corniculatus	Gewone rolklaver	Fab
Lupinus	polyphyllus	Lupine	Fab
Luzula	alpinopilosa	Braune Hainsimse/Alpenveldbies	Jun
Luzula	luzuloides	Witte veldbies	Jun
Lycopodium	annotinum	Stekende wolfsklauw	Lyc
Lycopodium	clavatum	Grote wolfsklauw	Lyc
Maianthemum	bifolium	Dalkruid	Lil
Medicago	lupulina	Hopklaver	Fab
Medicago	sativa	Luzerne	Fab
Melampyrum	sylvaticum	Wald-Wachtelweizen/Boshengel	Scro
Melilotus	albus	Witte akkerhoningklaver	Fab
Moehringia	muscosa	Moos-Nabelmiere	Car
Moneses	uniflora	Eenbloemig wintergroen	Pyr
Myosotis	alpestris	Alpen-Vergissmeinnicht/Alpenvergeetmijniet	Bor
Myosotis	sylvatica	Bosvergeet-mij-nietje	Bor
Neottia	cordata	Kleine keverorchis	Orc
Neottia	nidus-avis	Vogelnestorchis	Orc
Nigritella	nigra	Männertreu/Zwarte vanilleorchis	Orc
Nigritella	rubra	Rotes Männertreu/Roze vanilleorchis	Orc
Onobrychis	viciifolia	Saat-Esparsette/Esparcette	Fab
Ophrys	insectifera	Vliegenorchis	Orc
Orthilia	secunda	Eenzijdig wintergroen	Pyr
Oxalis	acetosella	Witte klaverzuring	Oxa

Waargenomen planten - vervolg

blad 4

Geslacht	Soort	Nederlandse en/of Duitse naam	Familie
Paris	quadrifolia	Eenbes	Lil
Parnassia	palustris	Parnassia	Sax
Pedicularis	foliosa	Blattreiches Läusekraut/Pluimkartelblad	Scro
Pedicularis	kernerii	Kerners Läusekraut	Scro
Pedicularis	recutita	Gestutzes Läusekraut/Stevig kartelblad	Scro
Pedicularis	tuberosa	Knolliges Läusekraut/Knolkartelblad	Scro
Pedicularis	verticillata	Kranskartelblad/Quirlblättriges Läusekraut	Scro
Pedicularis	palustris	Moeraskartelblad	Scro
Persicaria	bistorta	Adderwortel	Polygo
Petasites	albus	Wit hoefblad	Ast
Petasites	paradoxus	Alpen-Pestwurz/Alpen-Groot hoefblad	Ast
Peucedanum	ostruthium	Meisterwurz/Meesterwortel	Api
Phleum	phleoides	Glanz-Lieschgras	Poa
Phyteuma	betonicifolium	Betonienblättrige Rapunzel	Cam
Phyteuma	hemisphaericum	Halbkugelige Rapunzel/Halfbolrapunzel	Cam
Phyteuma	orbiculare	Rundköpfige Rapunzel/Bolrapunzel	Cam
Phyteuma	ovatum	Hallers rapunzel	Cam
Picea	abies	Fijnspar	Pin
Picris	echioides	Echt bitterkruid	Ast
Pinguicula	alpina	Alpen-Fettblatt/Alpenvetblad	Len
Pinguicula	vulgaris	Vetblad	Len
Pinus	cembra	Arve	Pin
Plantago	atrata	Berg-Wegerich/Bergweegbree	Pla
Plantago	media	Ruige weegbree	Pla
Platanthera	bifolia	Welriekende nachtorchis	Orc
Poa	alpina	Alpen-Rispengras	Poa
Poa	pratensis	Veldbeemdgras	Poa
Polemonium	caeruleum	Jacobsladder	Pole
Polygala	alpestris	Voralpen-Kreuzblume/Alpenvleugeltjesbloem	Polyga
Polygala	chamaebuxus	Buchsblättrige Kreuzblume/Buxusvleugeltjesbloem	Polyga
Polygala	vulgaris	Gewone vleugeltjesbloem	Polyga
Polygonum	viviparum	Levendbarende duizendknoop/Knöllchen-Knöterich	Polygo
Polygonatum	verticillatum	Kranssalomonszegel	Lil
Polystichum	lonchitis	Lansvaren	Varen
Potentilla	aurea	Gold-Fingerkraut/Goudgele ganzerik	Ros
Potentilla	caulescens	Vielstengeliges Fingerkraut	Ros
Potentilla	grandiflora	Grossblütiges Fingerkraut/Grootbloemige ganzerik	Ros
Prenanthes	purpurea	Hasenlattich/Alpensla	Ast
Primula	auricula	Flühblümchen/Aurikel	Pri
Primula	elatior	Slanke sleutelbloem	Pri
Primula	farinosa	Mehl-Primel/Melige sleutelbloem	Pri
Primula	integrifolia	Ganzblättrige Primel/Gaafbladige primula	Pri
Pritzelago	alpina	Alpen-Gemskresse/Alpengemskers	Bra
Prunella	grandiflora	Grote brunel	Lam
Prunella	vulgaris	Brunel	Lam
Pulsatilla	alpina ssp apiifolia	Schwefel-Anemone	Ros
Pulsatilla	vulgaris	Wildemanskruid	Ros
Ranunculus	aconitifolius	Eisenhutblättriger Hahnenfuss/Monnikskapboterbloem	Ran
Ranunculus	acris	Scherpe boterbloem	Ran
Ranunculus	alpestris	Alpen-Hahnenfuss/Alpenboterbloem(-ranonkel)	Ran
Ranunculus	kuepferi	Pyrenaën Hahnenfuss	Ran
Ranunculus	montanus	Berg-Hahnenfuss/Bergboterbloem	Ran
Rhinanthus	angustifolius	Grote ratelaar	Scro
Rhododendron	ferrugineum	Rostblättrige Alpenrose/Roestbladig alpenroosje	Eri
Rhododendron	hirsutum	Bewimperte Alpenrose/Harig alpenroosje	Eri
Rosa	canina	Hondsroos	Ros
Rubus	saxatilis	Steenbraam	Ros
Rumex	acetosella	Schapezuring	Polygo
Rumex	alpinus	Alpen-Ampfer/Alpenzuring	Polygo
Rumex	scutatus	Spaanse zuring	Polygo

Waargenomen planten - vervolg

blad 5

Geslacht	Soort	Nederlandse en/of Duitse naam	Familie
Salvia	pratensis	Veldsalie	Lam
Sanguisorba	minor	Kleine pimpernel	Ros
Sanguisorba	officinalis	Grote pimpernel	Ros
Saponaria	ocymoides	Rotszeepkruid	Bra
Saxifraga	bryoides	Moosartiger Steinbrech/Witte mossteenbreek	Sax
Saxifraga	aizoides	Bewimperter Steinbrech/Gele bergsteenbreek	Sax
Saxifraga	exarata ssp moschata	Gegroefde steenbreek/Moschus-Steinbrech	Sax
Saxifraga	mutata	Safrangelber Steinbrech/Sterbloemige steenbreek	Sax
Saxifraga	rotundifolia	Rundblättriger Steinbrech/Rondbladige steenbreek	Sax
Saxifraga	stellaris	Sternblütiger Steinbrech/Stersteenbreek	Sax
Sedum	annuum	Eenjarige Mauerpeffer/Eenjarig vetkruid	Cra
Sedum	atratum	Dunkler Mauerpeffer/Donkere muurpeper	Cra
Senecio	doronicum	Gemswurz-Greiskraut/Gemzekruiskruid	Ast
Senecio	hercynicus	Busch-Greiskraut	Ast
Senecio	incanus ssp carniolicus	Krainer Greiskraut	Ast
Senecio	nemorensis	Schaduwkruiskruid	Ast
Silene	acaulis	Kalk-Polsternelke/Stengelloze silene	Car
Silene	nutans	Nachtsilene	Car
Silene	rupestris	Rotssilene/Felsen-Leimkraut	Car
Silene	vulgaris	Blaassilene	Car
Soldanella	alpina	Grosses Alpenglöckchen/Alpenkwastjesbloem	Pri
Soldanella	pusilla	Kleines Alpenglöckchen/Kleine kwastjesbloem	Pri
Solidago	virgaurea	Echte guldenroede	Ast
Sorbus	aucuparia	Lijsterbes	Ros
Sorbus	chamaemespilus	Dwergmeelbes/Zwergmispel	Ros
Stellaria	graminea	Grasmuur	Car
Stellaria	nemorum	Bosmuur	Car
Stemnacantha	rhapontica	Alpen-Bergscharfe/Schubbig zaagblad	Ast
Teucrium	montanum	Berggamander	Lam
Thalictrum	aquilegifolium	Akeleiblättrige Wiesenraute/Akeleiruit	Ran
Thesium	alpinum	Alpen-Bergflachs/Bergvlas	San
Thymus	serpyllum	Gewone tijm	Lam
Tofieldia	calyculata	Bieslelie/Kelch-Liliensimse	Lil
Tragopogon	pratensis	Gele morgenster	Ast
Trifolium	alpinum	Alpen-Klee/Alpenklaver	Fab
Trifolium	badium	Braun-Klee/Bruine klaver	Fab
Trifolium	hybridum	Bastaardklaver	Fab
Trifolium	montanum	Bergklaver/Bergklee	Fab
Trifolium	pratense	Rode klaver	Fab
Trifolium	repens	Witte klaver	Fab
Trollius	europaeus	Europese trollius/Trollblume	Ran
Tussilago	farfara	Klein hoefblad	Ast
Vaccinium	uliginosum	Rijsbes	Eri
Vaccinium	vitis-idea	Rode bosbes	Eri
Valeriana	montana	Bergvaleriaan/Berg-Baldrian	Val
Veratrum	album	Dodenwaad(Witte nieswortel)/Weisser Germer	Lil
Verbascum	thapsus	Koningskaars	Scro
Veronica	beccabunga	Beekpunge	Scro
Veronica	chamaedrys	Gewone ereprijs	Scro
Veronica	fruticans	Felsen-Ehrenpreis/Rotsereprijs	Scro
Veronica	officinalis	Mannetjesereprijs	Scro
Vicia	cracca	Vogelwikke	Fab
Vicia	sepium	Heggewikke	Fab
Vincetoxicum	hirundinaria	Witte engbloem	Asc
Viola	biflora	Gelbes Bergveilchen/Bergviooltje	Vio
Viola	calcarata	Langspornig Stiefmütterchen/Langgespoord viooltje	Vio
Viola	riviniana	Bleeksporig bosviooltje	Vio

Vogels

Joop Vrielink

In de omgeving van het hotel

Beflijster	Merel
Boerenwaluw	Notenkraker
Ekster	Oeverloper
Europese Kanarie	Pimpelmees
Gierzwaluw	Roodborst
Groenling	Rotszwaluw
Grote Lijster	Sijs
Huismus	Vink
Huiswaluw	Wilde Eend
Knobbelzwaan	Witte Kwikstaart
Koolmees	Zwarte Kraai
Kramsvogel	Zwarte Mees
Kuifmees	Zwarte Roodstaart

Notenkraker (JH)

Vanuit de trein waargenomen langs de Zürichsee:

Blauwe Reiger	Meerkoet
Fuut	Rode Wouw
Kokmeeuw	Spreeuw
Kuifeend	Wilde Eend

Rotskruiper

Overige vogelwaarnemingen:

Hoewel de Alpen niet bijzonder vogelsoortenrijk zijn, komt er een aantal soorten voor waar het hart van elke vogelaar toch sneller van gaat slaan. Dit geldt voor soorten als Rotskruiper, Steenarend en Rode Rotslijster.

Op de wandeling van Monstein naar Wiesen, zagen we na enig zoeken en het uitloven van een fles wijn voor degene die het eerst de Rotskruiper vond, heel fraai deze soort, die het eerst door Nel werd waargenomen. Op het eind van deze succeswandeling zagen de achterblijvers een Buizerd, die een Rotskruiper opjoeg.

De Steenarend hebben we bij de waterval in het Sertigtal mooi kunnen zien, zelfs met prooi. De arend werd hier lastig gevallen door Alpenkauwen en een Torenvalk. Een tweede Steenarend hebben we op de wandeling naar de

Parsennhütte zien jagen op Murmeltiere.

De zeldzame Rode Rotslijster hebben we helaas niet gezien, maar je kunt ook niet alles hebben.

Leuke waarnemingen verder waren de Drieteenspecht, de Notenkrakers met jongen en de Kruisbekken bij de Schatzalp, de Waterspreeuw, Grote Gele Kwikstaart, Tapuit en de Roodborsttapuit in het Dischmatal. Vogelsoorten die op grotere hoogte voorkomen hebben we gezien bij de Gotschnagrat, n.l. de Sneeuwvink en de Alpenheggemus. De eerste soort broedde ook bij de Parsennhütte in een holle buis. Op de alpenweiden was de Waterpieper wel de meest algemene soort.

Overige waarnemingen tijdens de wandelingen: Buizerd, Barmsijs, Grote Bonte Specht, Goudvink, Tjiftjaf, Goudhaan, Fitis, Kneu, Braamsluiper, Koekoek

Sint Jansvlinder

Parelmoervlinder

Parelmoervlinder

?Blauwtje

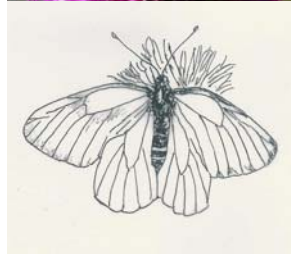

Groot geaderd witje

Vlinders

Nel van Meijeren

Gealfabetiseerd op Nederlandse naam	
Adippe vlinder	Argynnis adippe
Alpenhooibeestje	Coenonympha gardetta
Alpine bloedruysje	Zygaena ransalpina
Apollovlinder	Parnassius apollo
Argusvlinder	Lasiommata megera
Atalanta	Vanessa atalanta
Berg geaderd witje	Pieris bryoniae
Bergluzernevlinder	Colias phicmone
Bont zandoojje	Pararge aegeria
Boserebia	Erebia ligea
Bosparemoervlinder	Melitaea athalia
Bruin dikkopje	Erynnis tage
Distelvlinder	Vanessa cardui
Dwergblauwtje	Cupido minimus
Geelsprietdikkopje	Thymelicus sylvestris
Groot dikkopje	Ochlodes venata
Groot geaderd witje	Aporia crataegi
Groot koolwitje	Pieris brassicae
Icarus blauwtje	Polyommatus icarus
Klaverblauwtje	Polyommatus semiargus
Klein geaderd witje	Pieris napi
Klein koolwitje	Pieris rapae
Klein tijmblauwtje	Pseudophilotes baton
Kleine bergerebia	Erebia melampus
Kleine vos	Aglais urticae
Kolibrivlinder	Macroglossum stellatum
Kommavlinder	Hesperia comma
Koninginnepage	Papilio machaon
Ligusterpijlstaart	Sphinx ligustra
Morgenrood	Lycaena virgaureae
Oranjetip	Anthocharis cardamines
Rouwspanner	Odezia atrata
St Jansvlinder	Zygaena filipendulae
Woudparemoervlinder	Melitaea diamyna
Zilvervlek	Boloria euphrosyne
Zwart blauwtje	Aricia eumedon
Zwartsprietdikkopje	Thymelicus lineola

Gealfabetiseerd op wetenschappelijke naam	
Aglais urticae	Kleine vos
Anthocharis cardamines	Oranjetip
Aporia crataegi	Groot geaderd witje
Argynnis adippe	Adippe vlinder
Aricia eumedon	Zwart blauwtje
Boloria euphrosyne	Zilvervlek
Coenonympha gardetta	Alpenhooibeestje
Colias phicmone	Bergluzernevlinder
Cupido minimus	Dwergblauwtje
Erebia melampus	Kleine bergerebia
Erebia ligea	Boserebia
Erynnis tage	Bruin dikkopje
Hesperia comma	Kommavlinder
Lasiommata megera	Argusvlinder
Lycaena virgaureae	Morgenrood
Macroglossum stellatum	Kolibrivlinder
Melitaea athalia	Bosparemoervlinder
Melitaea diamyna	Woudparemoervlinder
Ochlodes venata	Groot dikkopje
Odezia atrata	Rouwspanner
Papilio machaon	Koninginnepage
Pararge aegeria	Bont zandoojje
Parnassius apollo	Apollovlinder
Pieris brassicae	Groot koolwitje
Pieris bryoniae	Berg geaderd witje
Pieris napi	Klein geaderd witje
Pieris rapae	Klein koolwitje
Polyommatus semiargus	Klaverblauwtje
Polyommatus icarus	Icarus blauwtje
Pseudophilotes baton	Klein tijmblauwtje
Sphinx ligustra	Ligusterpijlstaart
Thymelicus lineola	Zwartsprietdikkopje
Thymelicus sylvestris	Geelsprietdikkopje
Vanessa atalanta	Atalanta
Vanessa cardui	Distelvlinder
Zygaena filipendulae	St Jansvlinder
Zygaena transalpina	Alpine bloedruysje

